

UNITED NATIONS
MONTENEGRO

DECADE
OF
ACTION

Izvještaj tima UN u Crnoj Gori o rezultatima u 2021. godini

Mart 2022.

Sadržaj

Tim UN za Crnu Goru	2
Predgovor	3
Najvažniji razvojni partneri sistema UN u Crnoj Gori	4
POGLAVLJE 1: Najvažnija kretanja i zemlji i regionalni kontekst	5
POGLAVLJE 2: Podrška sistema UN nacionalnim razvojnim	7
prioritetima kroz Okvir saradnje	
2.1 Pregled rezultata iz Okvira saradnje	7
2.2 Prioriteti, ishodi i ciljevi Okvira saradnje	11
2.3 Podrška partnerstvima i finansiranje Agende 2030	18
2.4 Zajednički rezultati UN: koherentnost, djelotvornost i efikasnost	20
2.5 Evaluacija i odgovor menadžmenta	21
2.6 Finansijski pregled i mobilizacija resursa	22
POGLAVLJE 3: Glavni prioriteti UNCT za sljedeću godinu	23
SKRAĆENICE	25

Tim UN u Crnoj Gori

* OHCHR - u okviru kancelarije Rezidentnog koordinatora UN
ITU - Status posmatrača u Timu UN u Crnoj Gori

Đorđe Radulović
ministar vanjskih poslova Crne Gore

Piter Lundberg
rezidentni koordinator UN u Crnoj Gori

Predgovor

„Poziv za buđenje“. To je naslov izvještaja generalnog sekretara Ujedinjenih nacija „Naša zajednička agenda“, koji je usvojila Generalna skupština UN 2021. godine. U ovom izvještaju generalni sekretar nas podsjeća da je u poslednjih sedamdeset pet godina, svijet za sobom ostavio niz kataklizmičkih događaja: dva uzastopna svjetska rata i genocid, uključujući i razorne ratove koji su se dogodili na Balkanu tokom devedesetih godina. Ali, u ovom trenutku se opet suočavamo sa užasnim ratom na evropskom kontinentu, koji se ovog puta dešava u Ukrajini. Međutim, njegove posljedice, za ostatak svijeta, još uvijek nijesu u potpunosti sagledane. Stoga je ovaj trenutak vrijeme da još jednom potvrdimo našu zajedničku vjeru u osnovna ljudska prava, u dostojanstvo za sve, u jednaka prava za muškarce i žene i za sve narode. U ovom trenutku mraka i nesigurnosti, treba još jednom da se sjetimo energije i želje koju su pokazali osnivači Ujedinjenih nacija kada su se okupili u San Francisku 1945. godine. Vjerovali su u vrijednost udruženih napora za postizanje boljeg svijeta. Zbog toga su napisali Povelju UN sa željom da osigura nezavisnost, mir, prosperitet, pravdu, ljudska prava, nadu i podršku za sve ljude na svijetu.

U skladu sa ovim duhom udruženih napora, sa zadovoljstvom predstavljamo rezultate koje je prošle godine ostvario Tim UN u Crnoj Gori, kroz blisko partnerstvo sa Vladom, civilnim društvom, privatnim sektorom i širom međunarodnom zajednicom.

Početak godine je obilježio efikasan odgovor na krizu koju je izazvao kovid 19 i pružanje kontinuirane podrške nacionalnim nastojanjima za smanjenje uticaja na zdravstveni sistem. Tu je spadala i pomoć da se omogući nabavka prvih vakcina u okviru programa COVAX. Pošto je Crna Gora bila teško pogođena, UNCT je pažljivo isplanirao i upravljao podrškom koju je pružao, obezbjeđujući visok stepen fleksibilnosti. To je omogućilo prilagođavanje programa novim i teškim okolnostima, uključujući dodatno izražene strukturne slabosti i rizik da pojedinci budu izostavljeni iz podrške. Rad UNCT je takođe obuhvatio snažan fokus na Agendu za klimatsku akciju uoči konferencije COP26, koja je bila u središtu pažnje tokom obilježavanja dana UN sa Vladom Crne Gore.

Efikasan odgovor na ove izazove zahtijevao je visok nivo koordinacije između razvojnih partnera. To je bio još jedan značajan trenutak u radu UNCT tokom 2021. godine. Sa ciljem da obezbijedi informacije za proces uspostavljanja djelotvorne koordinacije strateškog partnerstva, a istovremeno i informacije za svoje napore na promovisanju stava da se prilagodi i poveća finansiranje kako bi se adekvatno zadovoljile potrebe iz Agende 2030, UNCT je inicirao izradu Studije za finansiranje ciljeva održivog razvoja (COR). Zajedno sa naporima na repozicioniranju Vladine jedinice za COR, kao i Savjeta za održivi razvoj, ova aktivnost je postavila temelje za sistemsku implementaciju Agende 2030 u Crnoj Gori. Odlična prilika da se dodatno unaprijedi integrisanje Agende 2030 u proces pristupanja EU pojavila se pokretanjem inicijative EU Global Gateway. Ova inicijativa je detaljno usklađena sa „Našom zajedničkom agendom“ generalnog sekretara UN i dodatno potvrđuje ulogu multilateralizma, njegovu snagu i značaj za osiguranje mira, prosperiteta i zdrave planete za sve.

Pored toga, istovremeno sa pripremom novog petogodišnjeg programa, Okvira Ujedinjenih nacija za održivi razvoj, razmotreno je jačanje finansijskih instrumenata i mehanizama za podršku održivom razvoju Crne Gore. Odgovarajući finansijski instrumenti će omogućiti timu UN-a u zemlji da djeluje na još efikasniji i djelotvorniji način i istovremeno nastavi da njeguje duh reforme sistema UN. Dobrovoljni nacionalni pregled, koji Vlada priprema, uz snažnu podršku UN, predstavlja stvarnu prekretnicu i budući zajednički naponi će se snažno na nju nadovezati, obezbjeđujući na taj način da građani Crne Gore osjete dobrobiti kretanja ka zajedničkoj održivoj budućnosti i jednakim mogućnostima za sve. Zajedno.

Ključni razvojni partneri i fondovi

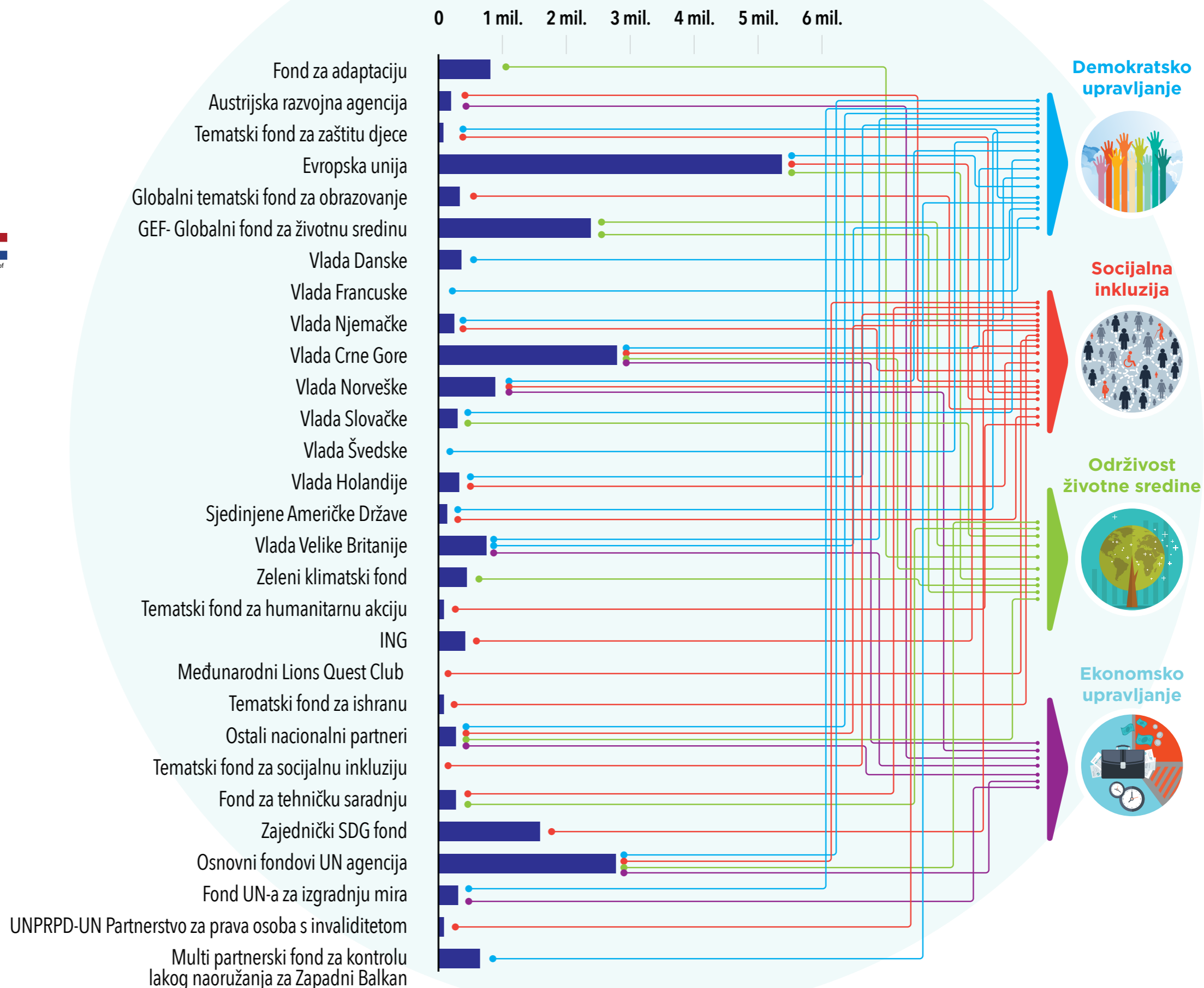
Vlada
Crne Gore

Ostali strateški partneri

Dostupni izvori finansiranja u 2021.

CRNA GORA

Osnovni socio-ekonomski podaci

Indikator dobrog upravljanja Svjetske banke

Percentilni rang 2020

Vladavina prava
55,3
(EU27 prosjek 80,4)

Učinkovitost vlade
53,4
(EU27 prosjek 80,9)

PISA srednji rezultat 2018

421
Čitanje

430
Matematika

415
Nauka

u odnosu na OECD prosjek
čitanje 487, matematika 489, nauka 489

% žena u parlamentu 2020

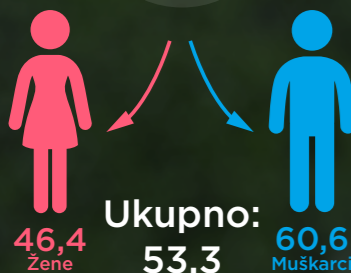
27,2

Očekivani životni vijek 2020

76,7
godina

Stopa aktivnosti

HDI kategorizacija 2020

0,829

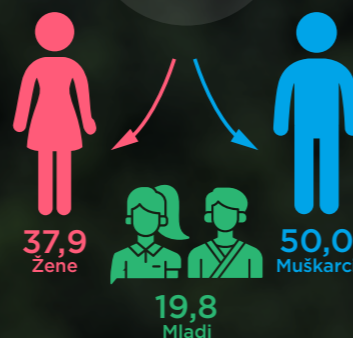
Veoma visok razvoj po mjeri čovjeka

Vrijednost Indeksa rodne ravnopravnosti 2019

55
(EU prosjek 68)

Stopa zaposlenosti

POGLAVLJE

1

Najvažnija kretanja u zemlji i regionalni kontekst

Crna Gora je ostvarivala stabilan napredak ka ispunjenju ciljeva iz Agende 2030 prije nego što je postala najteže pogođena ekonomija u Evropi i Centralnoj Aziji. Kovid 19 je poništio napredak koji je ostvaren u mnogim ključnim pokazateljima.

Crna Gora je zemlja višeg srednjeg dohotka i kandidat za članstvo u EU koja se nalazi na Zapadnom Balkanu i ima manje od 650.000 stanovnika. Najnoviji Izvještaj o razvoju po mjeri čovjeka (2020. godina) je Crnu Goru ocijenio kao zemlju sa visokim ljudskim razvojem i svrstao je na 48. mjesto od 189 analiziranih zemalja. BDP po glavi stanovnika je 2020. pao na 6.737 eura, nakon što je više od 1.000 eura BDP-a po glavi stanovnika izgubljeno zbog smanjenja ekonomije koje je uzrokovala pandemija kovida. Crna Gora je demokratskija nego prije godinu dana – prema Indeksu demokratije koji utvrđuje Obavještajno odjeljenje časopisa Ekonomist (Economist Intelligence Unit) zemlja je ocijenjena kao „nepotpuna demokratija“, nakon što je poboljšala svoj status „hibridnog režima“.

Rad UNCT u prošloj godini se pretežno fokusirao na ublažavanje uticaja kovida i pružanje podrške procesu pristupanja EU, najvažnijeg nacionalnog i vanjskopolitičkog cilja. Crna Gora je otvorila pregovore za sva 33 poglavlja pravne tekovine EU, od koji je tri privremeno zatvorila. Stavljajući naglasak na temeljnim pitanjima, Evropska komisija nastavlja da traži napredak u slobodi medija, vladavini prava, borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala, kao i dokaze o implementaciji u oblasti usvojenih zakona i daljoj spremnosti za uspostavljanje nezavisne javne uprave prije nego što se puno pristupanje može uzeti u obzir.

Tokom 2021. godine je ostvaren umjeren napredak zbog izražene fluktuacije stručnih kadrova i odliva srednjeg rukovodećeg kadra u javnoj upravi, uz promjene u metodologiji pristupanja EU, što

je stvorilo vakuum u nekoliko važnih procesa.¹ Izvještaj EU o napretku za 2021. je u pozitivnom smislu istakao ekonomske reforme i saradnju u vezi sa organizovanim kriminalom, ali je napomenuo da su nedostatak političkog dijaloga i spore reforme u oblasti vladavine prava značajno uticali na napredak.

Kratak pregled situacije sa kovidom

Ukupan kumulativni broj potvrđenih slučajeva iznosi oko 370.000 na milion ljudi, što Crnu Goru svrstava na 16. mjesto na globalnom nivou.

Ukupan kumulativni broj umrlih od infekcije kovidom 19 je 4.300 na milion ljudi, zbog čega Crna Gora zauzima šesto mjesto u svijetu. Druge zemlje Zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Sjeverna Makedonija) su takođe među 10 zemalja koje su najteže pogođene pandemijom kovida 19 u smislu broja umrlih po glavi stanovnika.

Stopa vakcinacije je relativno niska i iznosi oko 52% ukupnog stanovništva.

Podaci od 8. marta 2022, Izvor: OurWorldInData.org

Polarizovano političko okruženje u Crnoj Gori je dodatno usporilo razvojne napore javne uprave i međunarodne zajednice. Nakon završetka tri decenije duge vladavine Demokratske partije socijalista, nova parlamentarna većina formirala je Vladu krajem 2020. godine. Ovu novu Vladu predvodio je nestranački premijer, a većinu u njegovom kabinetu su činili eksperti koji nijesu bili politički angažovani. Profesionalizacija javne uprave i premošćivanje podjela u društvu su bili efekti koji su se od Vlade očekivali.

¹ Pregovaračka struktura je oslabljena ostavkama ili razrješenjem 110 eksperata, uključujući 16 pregovarača po poglavljima i 24 šefa radnih grupa. Ove pozicije su sada popunjene i uspostavljena je nova pregovaračka struktura.

Međutim, ubrzo nakon formiranja Vlada je izgubila podršku u Skupštini, što je dovelo do institucionalne blokade u kojoj zakonodavno tijelo često nije podržavalo inicijative izvršne vlasti. Posljedica toga bilo je kasno usvajanje državnog budžeta, uprkos činjenici da je prijedlog utvrđen krajem 2020. godine, kao i odlaganje značajnih procesa kao što su usvajanje izbornih zakona, izbora članova Tužilačkog i Sudskog savjeta. U javnoj upravi je došlo je do iznenadnog gubitka ljudskih kapaciteta i institucionalnog pamćenja zbog fluktuacije kadrova, što je u proteklih dvanaest mjeseci rezultiralo izazovima za UN u smislu nesmetane realizacije programa, uprkos napretku koji je postignut u pristupu najvišim nivoima vlasti u nekoliko ključnih tema, i napretku u oblastima kao što je koordinacija razvojnih partnera koji su aktivni u zemlji domaćinu.

Prije pandemije (2019. godine) stope siromaštva² i rizika od siromaštva³ u Crnoj Gori iznosile su 14,5, odnosno 24,5 posto. Stopa siromaštva bila je najniža na Zapadnom Balkanu (ne računajući članice EU), a ekonomski rast je u prosjeku iznosio 4 posto godišnje tokom perioda od 5 uzastopnih godina.

Kao rezultat pandemije koju je uzrokovao kovid 19, ekonomija je 2020. godine zabilježila pad od 15,3 posto. Preliminarni podaci govore da je stopa siromaštva 2020. godine porasla za 5,5 postotnih poena i dostigla novi nivo od 20 posto,⁴ čime je otprilike poništeno oko šest godina prethodno ostvarenog napretka. Zaposlenost je pala sa 47,4 posto u prvom kvartalu 2020. i na 38,5 posto u prvom kvartalu 2021. godine, čime je poništeno oko sedam godina prethodnog rasta zaposlenosti.⁵ Zahvaljujući turističkoj sezoni, zaposlenost je porasla na 46,5 posto u trećem kvartalu 2021, a nezaposlenost je pala na 14,8 posto u trećem kvartalu iste godine.

Pandemija kovida 19 je na površinu iznijela neke od osnovnih ranjivosti i slabosti Crne Gore. Mala i otvorena ekonomija Crne Gore se za rast oslanja na turizam i javne investicije, što ju je učinilo ranjivom na takav ekonomski šok.

Crnogorska privreda se tokom 2021. godine oporavila u smislu ekonomskog rasta, ali su neka osnovna pitanja koja su proizašla poslije krize koju je izazvao kovid 19 ostala sakrivena. Krajem 2021. godine Vlada je pokrenula program „Evropa sad!“ (Europe Now!): paket mjera čiji je cilj poboljšanje životnog standarda i prilagođavanje poreskog opterećenja. Primjena programa počela je 1. januara 2022. Paket obuhvata približno udvostručenje (neto) minimalne zarade, sa 250 na 450 eura mjesečno, neoporezivu osnovicu od 700 eura mjesečno i povećanje stope poreza na dohodak fizičkih lica na 15 posto za prihode veće od 1.000 eura. Takođe su ukunuti obavezni nacionalni doprinosi za zdravstvenu zaštitu.

Zbog pandemije su socijalne službe bile izložene ozbiljnom pritisku. Žene su podnijele najveći teret pandemije. Nesrazmjerno su više bile pogođene gubitkom posla, jer je postojala veća vjerovatnoća da će postati dio tzv. ekonomije staranja o drugima⁶. Crna Gora je implementirala sveobuhvatan informacijski sistem socijalne zaštite pod nazivom „Socijalni karton“, koji je pomogao da se na minimum svedu greške u davanju i uskraćivanju prava korisnicima, a omogućio je i lakše prilagođavanje socijalnih davanja, uključujući isplatu dodatne socijalne pomoći najsiromašnijim građanima tokom pandemije kovida 19. Međutim, djelotvornost takve socijalne pomoći i dalje umanjuju niska pokrivenost programima usmjerenim na smanjenje siromaštva i neadekvatna integracija sa politikama zapošljavanja u cilju radne aktivacije korisnika. Bolest izazvana korona virusom je u Crnoj Gori, i drugdje, otkrila našu zajedničku ranjivost i međusobnu povezanost i u mnogim slučajevima

2 Mjereno korišćenjem stope siromaštva Svjetske banke za zemlje srednjeg dohotka od 5,5 američkih dolara dnevno (paritet kupovne moći PPP za 2011. godinu).

3 Mjereno kao procenat lica čiji je ekvivalentni raspoloživi dohodak manji od 60% srednje vrijednosti nacionalnog ekvivalentnog raspoloživog dohotka.

4 Izvor: Redovni ekonomski izvještaj Svjetske banke: Zeleni oporavak.

5 Izvor: Anketa o radnoj snazi, 2021.

6 Izvor: Brza procjena socijalnog uticaja pandemije kovida 19 u Crnoj Gori, dostupno na <https://tinyurl.com/2p87yfcq>

razotkrila duboke krhkosti i nejednakosti u našim društvima, uključujući problematiku ljudskih prava. I kao što je navedeno u 'Našoj zajedničkoj agendi' Generalnog Sekretara, „podsjetili smo se na vitalnu ulogu države u rješavanju problema, ali i na potrebu za umrežavanjem koje se proteže daleko izvan država“ uključujući gradove, korporacije, zdravstvene radnike, medije i pojedince. Kovid 19 nas je podsjetio da „kada se svi suočimo sa istom prijetnjom, saradnja i solidarnost su jedina rješenja, unutar društava i među nacijama“.⁷

Regionalna saradnja je jedan od tri stuba vanjske politike Crne Gore, zajedno sa integracijom u EU i članstvom u NATO-u.

Crna Gora doprinosi stabilnosti i bezbjednosti na regionalnom nivou kroz učešće u oko 35 regionalnih organizacija i inicijativa, uključujući trgovinske sporazume kao što je CEFTA, kao i kroz političke procese kao što je Berlinski proces

koji ima za cilj da ubrza evropsku integraciju Zapadnog Balkana. Crna Gora unapređuje svoje veze sa regionom kroz pravnu tekovinu EU i usklađuje svoju vladavinu prava sa zahtjevima iz pregovaračkih poglavlja za pristupanje EU, dok istovremeno održava bliske ekonomske veze sa zemljama Zapadnog Balkana i EU.⁸ Crna Gora nastavlja da aktivno učestvuje u mehanizmima UN za ljudska prava i član je Savjeta UN za ljudska prava, nakon što je izabrana u to tijelo krajem 2021. godine, na period od tri godine, počev od 2022. godine.

7 Naša zajednička agenda // Our Common Agenda – izvještaj Generalnog sekretara UN, 2021.

8 Preliminarni podaci i spoljnotrgovinskoj razmjeni za 2021. godinu pokazuju da je Srbija i dalje najvažniji uvozni i izvozni trgovinski partner Crne Gore. Za njom slijede Njemačka, Italija, Hrvatska, Grčka i Bosna i Hercegovina. Link: <https://www.monstat.org/uploads/files/spoljna%20trgovina/2021/12/Spoljnotrgovinska%20robnna%20razmjena%20%20januar-decembar%202021.%20godine.pdf>

POGLAVLJE

2

Podrška razvojnog sistema UN nacionalnim razvojnim prioritetima kroz Okvir saradnje

2.1. Pregled rezultata iz Okvira saradnje

Tokom 2021. godine, Crna Gora se oporavljala od teškog zdravstvenog i socio-ekonomskog uticaja pandemije kovida 19 u atmosferi sve veće političke neizvjesnosti i društvene polarizacije. Napori UN u okviru četiri Ishoda iz UNDAF su bili pretežno usmjereni na rješavanje socio-ekonomskog uticaja pandemije kovida 19 u oblastima demokratskog upravljanja, socijalne inkluzije, ekonomskog upravljanja i održivosti životne sredine, kao i na ostvarivanje nacionalnih razvojnih prioriteta.

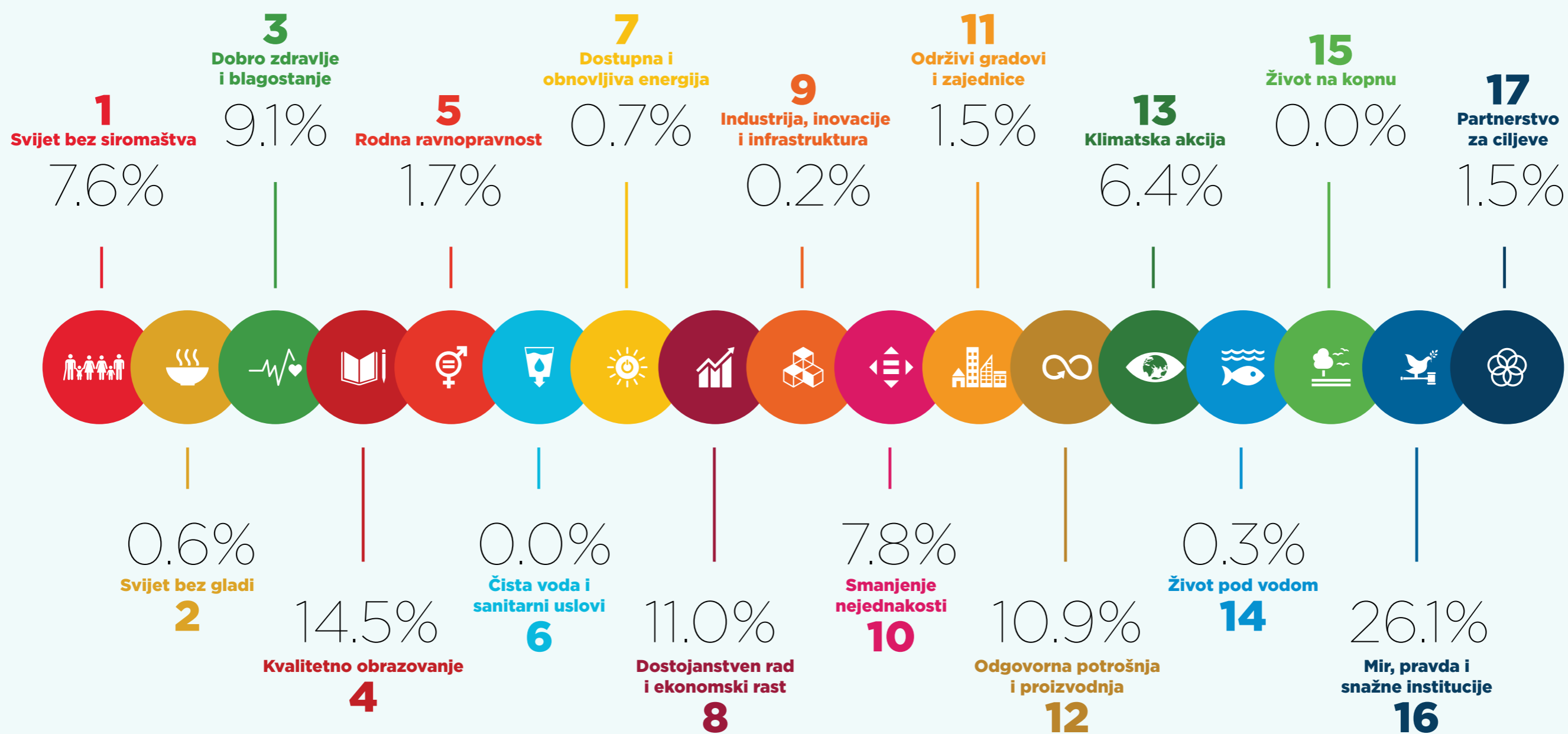
Pored toga, zajednički rad UN i Vlade Crne Gore u 2021. godini je doprinio sprovođenju Nacionalne strategije održivog razvoja (2016 – 2030) i realizaciji određenih mjerila iz 20

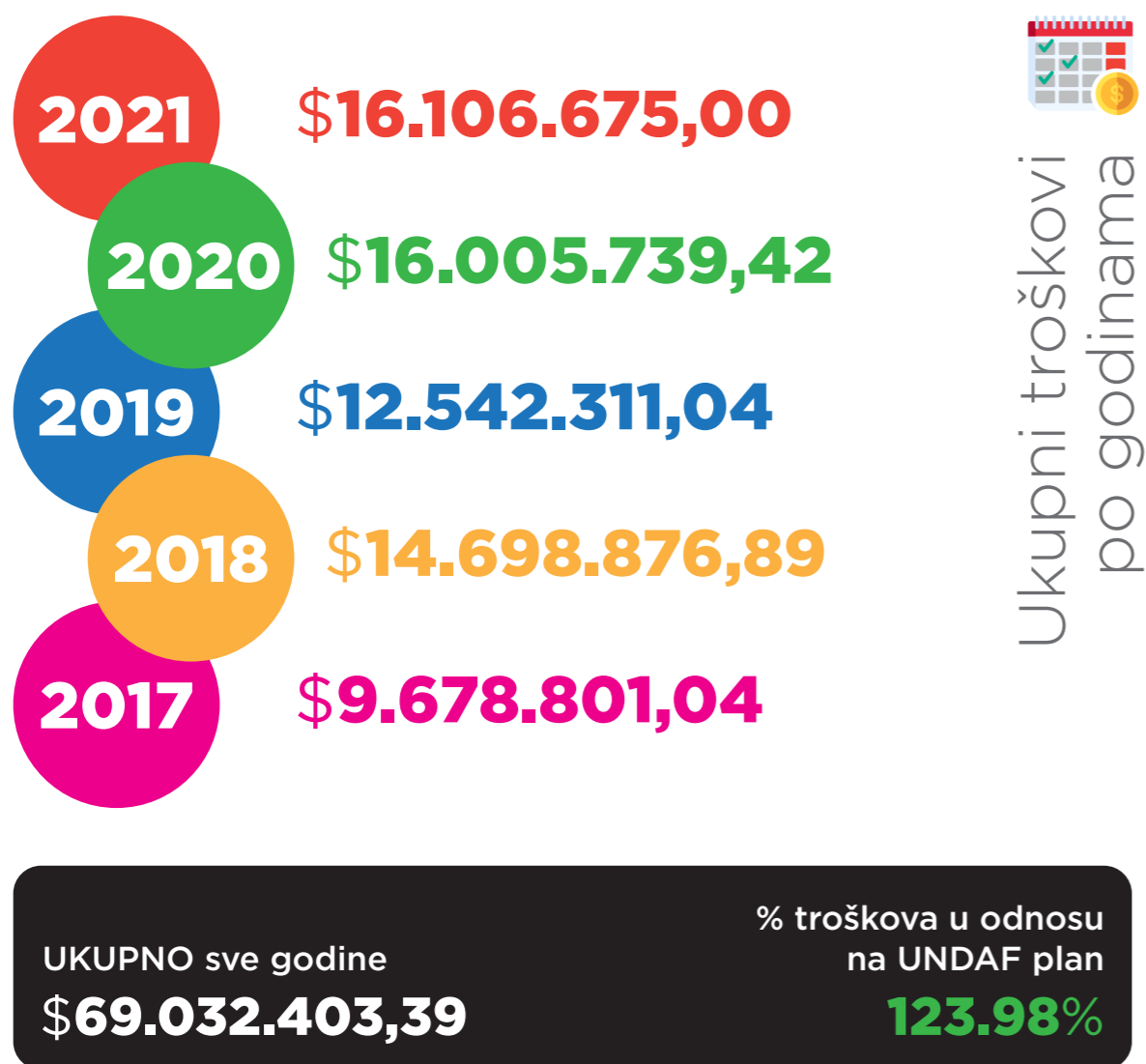
poglavlja pravne tekovine EU. COR koji su imali prioritet, iz perspektive raspoloživih sredstava, bili su br. 16 (mir, pravda i jake institucije), 4 (kvalitetno obrazovanje), 8 (dostojanstven rad i ekonomski rast), 12 (odgovorna proizvodnja i potrošnja) i 3 (dobro zdravlje i blagostanje) (prikazano na slici 1).

Implementacija UNDAF je dostigla 69 miliona dolara iskorišćenih sredstava za pet godina implementacije, što znači da je plan finansiranja UNDAF premašen za 24% (vidi sliku 2).

Slika 1

Pregled raspoloživih sredstava u 2021. prema ulaganju u Ciljeve održivog razvoja

Slika 2: Pregled utrošenih sredstava po godinama

Rezultati ostvareni u 2021. su takođe kontekstualizovani oko Zajedničke agende - Akcionog plana generalnog sekretara UN koji je usvojen povodom obilježavanja 75. godišnjice UN. U njemu se navodi 12 obaveza utvrđenih sa ciljem da ojačaju i ubrzaju multilateralne sporazume, posebno Agendu 2030 i da postignu opipljiv boljitak u životima ljudi. U nastavku su neki od najvažnijih detalja njegove implementacije u Crnoj Gori:

» U vezi **COR 1** i **COR 10**, kao i u okviru oblasti „Ne izostaviti nikog“ Zajedničke agende, podržali smo neometano uvođenje univerzalnog dječjeg dodatka za djecu od 0 do 6 godina. Uvođenje univerzalnog dječjeg dodatka za djecu uzrasta 0-6 godina je korak

ka obezbjeđivanju univerzalnog minimalnog garantovanog dohotka za djecu, kroz socijalnu zaštitu. Više od 50.000 djece sada prima dječji dodatak, u odnosu na 13.000 djece koliko ga je primalo ranije. Pored toga, procjena sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori pomoću instrumenta CODI je pokazala da proširenje programa dječjeg dodatka ima najveći potencijal za smanjenje siromaštva i ranjivosti, kao i djelotvornog odgovora na sistemske šokove.

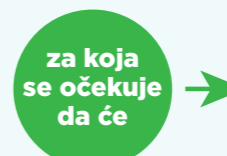
» Doprinos UN u oblasti održivosti životne sredine - COR 13, pored doprinosa u oblasti „Zaštitimo našu planetu“ iz Zajedničke agende, omogućio je zemlji da napreduje u pregovorima u poglavlju 27 u okviru procesa pristupanja EU. Taj doprinos je

obuhvatio unapređenje internih pravnih akata i izgradnju institucionalnih kapaciteta u oblastima koje se odnose na finansiranje zelenih biznisa preko Eko fonda. U skladu sa svojim međunarodnim obavezama iz Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama, Crna Gora je dostavila svoj Treći nacionalni izvještaj, koji je pokazao da je Crna Gora već 2018. godine ostvarila svoj zadati cilj u okviru Nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC). Nakon revizije NDC, Crna Gora je sada utvrdila novu zadatu vrijednost smanjenja gasova s efektom staklene bašte (GHG) od 35% do 2030. godine.

koja je posjetila Crnu Goru u novembru, osamnaestogodišnja učenica srednje škole Jelena Tadić obratila generalnom sekretaru, predsjedniku Generalne skupštine UN, vladi, predstavnicima civilnog društva i drugima na globalnoj onlajn konferenciji povodom obilježavanja 73. godišnjice od usvajanja Konvencije o genocidu. Govoreći na temu uloge mladih u promovisanju mira i sprječavanju zločina u svijetu, Jelena je iskoristila ovu neočekivanu priliku da iznese svoj stav da problem govora mržnje koji je prisutan svuda zahtijeva hitno rješenje. Sa učesnicima je podijelila informacije o

Oko **\$13.000.000** je obezbijeđeno za zelena ulaganja u turizam od strane privatnog i javnog sektora

zajedno doprinijeti smanjenju emisija GHG za ukupno **121.8kt**

» Uprkos činjenici da su različiti izazovi i dalje prisutni, intervencije UN su kroz COR 16, kao i kroz oblast „Unaprijedimo digitalnu saradnju“ iz Zajedničke agende, dovele do određenog napretka u pogledu reforme javne uprave. To je postignuto održavanjem kontinuiteta u javnim službama tokom pandemije. Jedanaest (11) ključnih institucionalnih registara podataka je međusobno povezano, a 35 institucija je izrazilo interesovanje da se pridruže jedinstvenom informacionom sistemu za elektronsku razmjenu podataka (SISEDE).

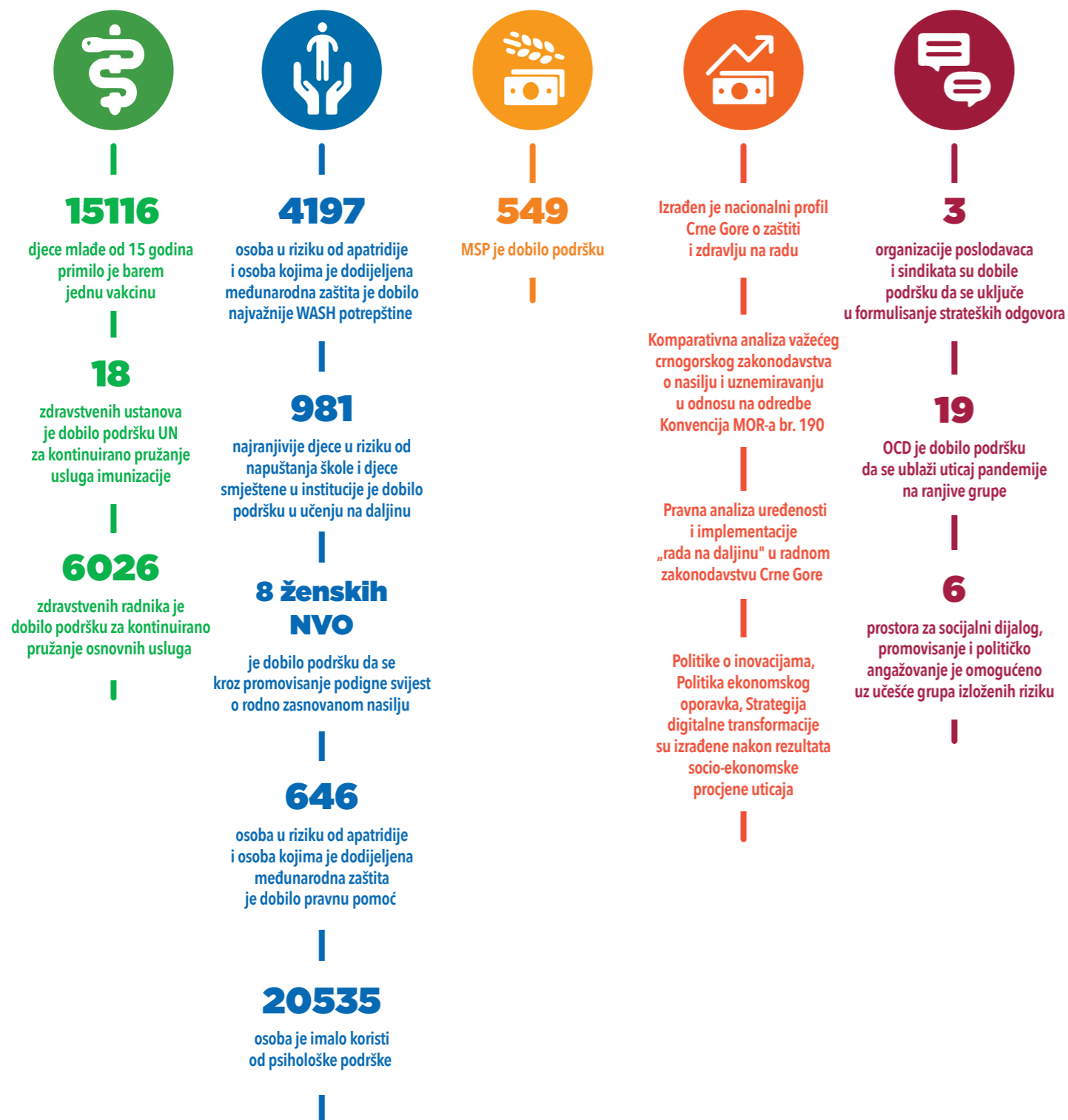
Građani su imali koristi od platforme SISEDE, koja se u značajnoj mjeri koristila tokom pandemije kovida 19 za razmjenu podataka između institucija. Samo tokom 2021. godine je obrađeno preko 1,9 miliona zahtjeva za usluge preko interneta.

» **Učešće mladih** je takođe bilo u središtu pažnje UNCT tokom 2021. godine. Posebno ističemo trenutak kada se, poslije ličnog poziva specijalne savjetnice za sprječavanje genocida, gospođe Alice Wairimu Nderitu,

načinu na koji ona i njeni vršnjaci zajedno rade na povećanju empatije, razumijevanja i poštovanja prema drugima u svojoj zajednici i to kroz mrežu mladih inovatora, koju je upravo Jelena osnovala u svojoj srednjoj školi. Pozvala je lidere da služe kao primjeri za promovisanje poštovanja i različitosti, a UN da podrže mlade kroz kreiranje prostora za dijalog između vršnjaka iz različitih sredina i rad sa onima koji utiču na mlade da postanu pozitivni pokretači promjena.

Mladi su takođe odigrali važnu ulogu u **odgovoru na pandemiju kovida 19** tokom 2021. godine. Pored redovne podrške službama zdravstvene zaštite, bilo je potrebno uložiti ozbiljan trud na razbijanju negativnih stavova u vezi sa imunizacijom. Dokazi sakupljeni kroz niz redovnih anketa predstavljali su osnovu za informativnu kampanju, u okviru koje je grupa mladih reportera angažovana da, kroz provjeru i utvrđivanje činjenica, pomogne u borbi protiv širenja dezinformacija i teorija zavjere o kovidu 19 i vakcinama.

Neki od najvažnijih rezultata u pet stubova Plana za socio-ekonomski odgovor na kovid 19 su prikazani u slici 3.

Slika 3: Ključni rezultati globalnih indikatora za UN socio-ekonomski odgovor na kovid 19

UNCT je u realizaciji programa i u svojoj saradnji sa partnerima primijenio pristup zasnovan na ljudskim pravima (HRBA) i princip „ne zostaviti nikog“ (LNOB), i kolektivno operacionalizovao globalne agende za unapređenje odgovornosti, inkluzije i jednakosti u ljudskim pravima, kao što je transformativna vizija generalnog sekretara o ljudskim pravima – Poziv na akciju (više u poglavlju 2.4).

Paralelno sa implementacijom UNDAF, UN i Vlada su nastavili sa konsultacijama u cilju utvrđivanja ključnih prioriteta u novom Okviru saradnje. Vrhunac ove aktivnosti bio je sastanak o strateškom određivanju prioriteta

(SPR) koji je održan sa Vladom i razvojnim partnerima u decembru 2021. godine. Tu su dogovoreni rezultati novog UNDCF koji su dobili političku podršku. Tom događaju su prethodile opsežne konsultacije sa različitim zainteresovanim stranama uključujući civilno društvo, profesionalna udruženja, diplomatske predstavnike, kao i održavanje posebnih konsultacija sa mladima i ženama.

Sastanak o strateškom određivanju prioriteta između Vlade Crne Gore i UN tima u zemlji, decembar 2021.
UN Montenegro/Miloš Vujović

2.2. Prioriteti, ishodi i rezultati iz Okvira saradnje

Tokom 2021. godine, tim UN za Crnu Goru je nastavio da podržava reforme u zemlji kroz četiri stuba UNDAF: socijalnu inkluziju, demokratsko upravljanje, ekonomsko upravljanje i održivost životne sredine. Program se tokom 2021. godine posebno fokusirao na sljedeće oblasti: odgovor na covid 19 i oporavak, pružanje usluga, reforma javne uprave i javnih finansija, učešće građana, upravljanje i finansiranje zaštite životne sredine, inovacije, energetska efikasna ekonomija i održivo korišćenje prirodnih resursa, efikasnost i transparentnost pravosuđa, kao i jačanje strateškog i političkog okvira. U godini akutne krize izazvane kovidom, pažnja je posvećena i prikupljanju dokaza i redovnom praćenju socio-ekonomskog uticaja kovida, kao što su *Treći krug brze procjene socijalnog uticaja*, *Nacionalni profil zaštite i zdravlja na radu za Crnu Goru*, *Procjena sistema socijalne zaštite* i *Profil rodne ravnopravnosti Crne Gore* – samo su neki od njih.

UNCT je posebnu pažnju posvetio najranjivijim grupama koje su prepoznate u analizi „Ne izostaviti nikog“ (2020.), uključujući prepoznavanje novih i mogućih grupa siromašnih koje su rezultat krize koju je uzrokovao covid. Normativni mandat UN je integrisan u sva programska područja, a principi LNOB, HRBA i GEWE ugrađeni u sve programske aktivnosti.

DEMOKRATSKO UPRAVLJANJE

Potreban budžet
\$6.296.097

Raspoloživ budžet
\$6.018.342

Potrošnja
\$3.126.736 *

* Za pojašnjenje iznosa vezanih za potrošnju, vidi poglavlje 2.6, str. 22

U cilju pomoći Vladi u **reformi javnih finansija**, povećan je kapacitet svih crnogorskih opština tokom planiranja i implementacije programskog budžeta i srednjoročnog budžetskog okvira. Pored toga, kapaciteti za praćenje i administraciju lokalnih prihoda su takođe ojačani kroz uspostavljanje interoperabilnog IT sistema za generisanje prihoda (LARIS) u 16 opština. Ove opštine su sada u mogućnosti da automatski prate, planiraju, naplaćuju i kontrolišu svoje lokalne prihode, a u 7 od njih građani mogu preko

kapacitet 63 službenika na lokalnom nivou u oblastima upravljanja projektnim ciklusom, odnosa sa javnošću i saradnje sa nevladinim organizacijama i mladima. Ova saradnja je donijela direktne koristi u životima mnogih ljudi, na primjer kroz [osnaživanje mladih i žena za kreativne industrije](#), ili uvođenje usluga u zajednici, kao što je savjetovanje za maloljetne korisnike droga i njihove porodice, da navedemo samo neke.

Pružanje javnih usluga je dodatno unaprijeđeno

Mladić koji je nekada posjećivao savjetodavni centar je podijelio svoje iskustvo sa psihoaktivnim supstancama i pozvao mlade da ne oklijevaju i da zatraže pomoć.

Pročitajte njegovu priču.

interneta da pristupe informacijama o svojim obavezama za porez na nekretnine.

U 15 lokalnih samouprava koje učestvuju u programu ReLOaD2 su procijenjeni budžetski mehanizmi u smislu njihovog transparentnog dodjeljivanja javnih sredstava nevladinim organizacijama. Pored toga, unaprijeđen je

razvojem **novih elektronskih usluga za građane i preduzeća**, a značajno je poboljšana i interoperabilnost registara podataka. Na primjer, UN su podržale uvođenje covid propisnice EU i [pomogle Crnoj Gori da se pridruži sistemu EU sa digitalnim potvrđama o kovidu 19](#). Time je građanima omogućeno da pokažu

UNCT je ugostio Specijalnu izjaviteljku Ujedinjenih nacija o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, Mama Fatimu Singateh, tokom njene osmodnevne posjete Crnoj Gori, oktobar 2021. UN Montenegro/Miloš Vujović

dokaz o vakcinaciji i da se bezbjedno kreću i putuju, a crnogorski registri podataka su po prvi put postali interoperabilni sa onima iz EU. Ministarstvo zdravlja i 33 zdravstvene ustanove su takođe povezane da funkcionišu u okviru jedinstvenog sistema, što im omogućava da prate svu medicinsku i zaštitnu opremu, kao i da na djelotvoran način nabave opremu koja nedostaje, kako bi svi zdravstveni radnici bili adekvatno zaštićeni tokom pandemije kovida 19.

Unaprijeđena je djelotvornost **agencija za sprovođenje zakona na granici**, uključujući i

da se program sada može ponavljati kako bi obuhvatio različite grupe i veći broj učesnika.

Zalaganje na visokom nivou rezultiralo je **poboljšanim praćenjem prava djeteta**, posebno odlukom da Savjet za prava djeteta bude dio Kabineta potpredsjednika Vlade. Sadašnja organizacija je u velikoj mjeri u skladu sa završnim zapažanjima komiteta CRC, uključujući sekretarijat sa četiri stručna lica za operacionalizaciju rada Savjeta. Uz podršku UN, Savjet je utvrdio prioritetne ključne oblasti rada u vezi sa pravima djeteta i izradio akcioni plan

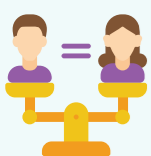
Suočavanje sa pravosuđem može da bude jedan od najstresnijih događaja u životu djeteta. Pogledajte ovdje zašto su prostorije u pravosuđu prilagođene djeci od ključnog značaja da se to spriječi.

Važno je da mladi budu više zastupljeni u procesima odlučivanja i da budu konsultovani barem kao neko savjetodavno tijelo, prije usvajanja važnih odluka za Crnu Goru, ali i odluka koje se generalno odnose na mlade.

Mitar Paunović, učenik srednje škole

Parliament of Montenegro

Kad je u pitanju integrisanje principa rodne ravnopravnosti u strateški okvir, u saradnji sa Upravom za kadrove, 168 javnih službenika je prošlo obuku o integrisanju principa rodne ravnopravnosti u javnu upravu što je rezultiralo boljim razumijevanjem integrisanja rodne ravnopravnosti kao koncepta i isto tako olakšalo integrisanje principa jednakosti u kreiranje politika.

Luku Bar, i to kroz online i lični mentorski rad, naprednu obuku o strateškoj trgovini i kontroli izvoza, kao i nabavku IT i druge osnovne opreme i alata. Olakšana je dostupnost podataka i vjerodostojnih informacija, a unaprijeđena je saradnja u taktičkoj obavještajnoj djelatnosti prilikom odabira visoko rizičnih kontejnera i drugih pošiljki. Pored toga, omogućena je saradnja između uprava carina Crne Gore i susjednih zemalja kroz organizovanje zajedničkih operativnih aktivnosti i razmjenu informacija.

Uključivanje djece u rad Skupštine je unaprijeđeno kroz učešće 41 adolescenta u radionicama za simulaciju rada u Skupštini, za koje su UN obezbijedile obuku i drugu podršku skupštinskom edukativnom centru. To znači

za 2022. godinu. Ojačani su i institucionalni kapaciteti **Kancelarije zaštitnika ljudskih prava i sloboda** za sprovođenje sveobuhvatne procjene uticaja kovida 19 na prava djeteta, sa fokusom na mentalno zdravlje djece, nasilje nad djecom, djecom bez roditeljskog staranja i djecom sa smetnjama u razvoju.

U oblastima koje se odnose na **tražioce azila, izbjeglice, lica bez državljanstva i preostale izbjeglice iz bivše Jugoslavije**, UN za Crnu Goru su djelovale na strateškom i operativnim nivou da bi podržale institucije da budu usmjerene na ljude i inkluzivne, u skladu sa principom „ne izostaviti nikog“. Konkretno, učešćem u izradi nove *Strategije o migraciji i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori* za period 2021-2025 i *Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana*, UN su podržale Vladu u definisanju kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih ciljeva na put ka pristupanju EU. To je urađeno kroz izgradnju kapaciteta, koordinaciju i saradnju na operativnom nivou.

Uz podršku UN, Direkcija za azil Ministarstva unutrašnjih poslova značajno je **smanjila broj zaostalih neriješenih zahtjeva za azil** i skratila period za donošenje rješenja po zahtjevu sa 21 na 6 mjeseci. Novi postupak **upisivanja rođenja djece**, čije rođenje nije prijavljeno jer su napuštena ili čije su majke bez ličnih dokumenata, dao je rezultate jer je završen upis u matične knjige rođenih sve djece sa čijim slučajevima su upoznate UN.

Kao preduslov za dalju digitalnu transformaciju, obučeno je 25 stručnjaka za Internet protokol verziju 6 (IPv6), povećavajući spremnost zemlje da pređe sa IPv4 na IPv6.

U cilju povećanja **efikasnosti pravosuđa**, u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija je uspostavljen novi informacioni sistem, što je rezultiralo pojednostavljenjem radnih postupaka za službenike Zavoda, racionalizacijom finansijskih i ljudskih resursa, te obezbjeđivanjem pouzdanih statističkih podataka i izvještaja za rukovodioce Zavoda. Kapaciteti stručnih kadrova u pravosuđu za primjenu standarda prilagođenih djeci su unaprijeđeni, a u tri suda i tri tužilaštva su uređene prostorije prilagođene djeci.

UN su pokazale da su snažan partner Vladi u **davanju savjetodavnog mišljenja o strateškom planiranju i izradi javnih politika** u skladu sa međunarodnim obavezama i pristupanjem EU. Pružana je sveobuhvatna podrška konsultativnom procesu tokom izrade *Strategije reforme javne uprave za period 2022-2026*, *Srednjoročnog plana rada Vlade za period 2022-2024* i *Godišnjeg plana rada Vlade za 2022. godinu*, a tu spada i utvrđivanje opštih okvira sa rezultatima. Podrška kreiranju javne politike zasnovane na dokazima u saradnji sa akademskom zajednicom je obezbijedjena tokom izrade: *Strategije razvoja turizma za period*

2021-2025, Strategije razvoja šumarstva za period 2021-2026, Strategije regionalnog razvoja za period 2021-2025 i Nacionalnog programa za privlačenje digitalnih nomada i podsticanje stranih investicija u Crnoj Gori do 2025. godine.

Pored toga, tokom 2021. godine radna grupa ministarstva koristila je analizu iz 2020. godine o položaju, statusu i pravima djece u krivičnom zakonodavstvu da uskladi nacionalno zakonodavstvo sa standardima UN, Savjeta Evrope i EU o položaju djece u krivičnom postupku. Implementacija agende *Žene, mir i bezbjednost* u Crnoj Gori je dobila podršku kroz izradu novog *Akcionog plana za period 2021-2022* koji je usvojila Vlada. Uz podršku UN, takođe je izrađena i usvojena *Regionalna mapa puta za borbu protiv korupcije i nezakonitih finansijskih tokova*, sa ciljem da se ubrza implementacija Konvencije UN o borbi protiv korupcije.

Kada je riječ o vatrenom oružju, napravljena je *zakonodavna analiza praznina i zakonodavna analiza o posebnim istražnim mjerama*.

Ja sam više od patronažne sestre. Znam me kao ženu koja živi baš tu među njima. Vjeruju mi i nije im problem da me pitaju za pomoć.

Sanela Rastoder, patronažna sestra u Domu zdravlja Podgorica osposobljena da pruža podršku ranjivim porodicama

SOCIJALNA INKLUZIJA

Ciljevi održivog razvoja Pristupanje EU

Potreban budžet
\$10.608.037

Raspoloživ budžet
\$9.407.021

Potrošnja
\$9.085.117*

* Za pojašnjenje iznosa vezanih za potrošnju, vidi poglavlje 2.6, str. 22

Da bi se smanjila izloženost djece **višedimenzionalnom siromaštvu** i dao doprinos postizanju COR 1, UN su podržale Crnu Goru u uvođenju univerzalnog dječjeg dodatka. Skupština Crne Gore je u decembru 2021 usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti o proširenju programa dječjeg dodatka na svu djecu do 18 godina sa početkom primjene od 1. oktobra 2022 god, čime je proširen sadašnji program za djecu do 6 godina koji je usvojen u junu 2021. godine.

Dječji dodatak je dejlotvorno implementiran kroz **Informacioni sistem socijalne zaštite (Socijalni karton)**, koji je izrađen uz podršku UN. Ovaj sistem omogućava 18 različitih gotovinskih transfera, u iznosu od 80 miliona eura godišnje, za skoro 100.000 korisnika širom zemlje, što predstavlja još jedan dokaz da je digitalizacija ključni element efikasne javne uprave. Socijalni karton predstavlja jedno mjesto za pristup socijalnim novčanim davanjima i uslugama kroz modul interoperabilnosti sa devet drugih nacionalnih informacionih sistema. Od marta 2020. do avgusta 2021. godine, kontinuitet socijalnih prava uz ad hoc gotovinska davanja siromašnima na vrhuncu pandemije kovida je obezbijeđen i direktnom podrškom Ministarstvu finansija i socijalnog staranja.

Integrirana **podrška javnim politikama** je poslužila kao mehanizam za odgovor na krizu, ali i kao izvor informacija za promjenu okvira socijalne zaštite. Zahvaljujući međusektorskoj aktivnosti, za informisanje Vlade u procesu izrade strategija korišćeni su sofisticirani alati (mikrosimulacije). Treći krug Brze procjene socijalnog uticaja pomogao je Vladi da utvrdi

Zahvaljujući tome, stopa obuhvata dječjim dodatkom je povećana sa približno 13.000 djece (10% sve djece) 2020. godine na 50.000 (37%) tokom 2021, a očekuje se da će dostići više od 130.000 djece (skoro 100%) tokom 2022. godine, što bi moglo da smanji stopu rizika od siromaštva kod djece za 6,7 procentnih poena, sa stope od 33,7% iz 2019. godine.

UNCT godišnji izvještaj 2021

adekvatne odgovore na krizu koju je izazvao covid 19 i na potrebe najranjivijih grupa. Tokom 2021. godine sprovedena je procjena sistema socijalne zaštite (SPSA), koja je pomogla izradu Mape puta za reformu sistema socijalne i dječje zaštite i smanjenje siromaštva i ranjivosti kod djece.

za Efikasno upravljanje vakcinama, izgradnju kapaciteta stručnih kadrova o bezbjednosti vakcina i izradu planova za nadoknađivanje propuštenih doza, uz pokretanje kampanje o MMR vakcini. Dom zdravlja Podgorica je osposobio 75 medicinskih sestara za jačanje roditeljskih vještina.

UNDP je pokrenuo provokativnu javnu kampanju koja se bavi rodnim stereotipima. Pogledajte je ovdje.

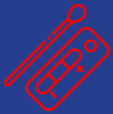

Kao rezultat pokretanja nacionalnog dijaloga u cilju eliminisanja nasilja nad ženama, izrađen je Nacionalni akcioni plan za implementaciju Istanbulske konvencije za naredne četiri godine. Pored toga, u skladu sa Strategijom EU za rodnu ravnopravnost, izrađen je Profil rodne ravnopravnosti Crne Gore kao polazna osnova za praćenje napretka zemlje u oblasti rodne ravnopravnosti, sa fokusom na integrisanje principa rodne ravnopravnosti, zakonske okvire i koordinaciju sa drugim strategijama.

U okviru **Reforme sistema utvrđivanja invaliditeta** je izrađen niz nacrti zakonskih okvira (nacrt Zakona o procjeni invaliditeta i Pravilnik o metodologiji procjene invaliditeta), a to je postignuto kroz široki participativni proces sa predstavnicima sektora zapošljavanja, socijalne zaštite, sistema penzijskog osiguranja, boračkih udruženja, obrazovanja i OCD.

Usluge koje se pružaju ranjivim grupama su unaprijeđene kroz pružanje socijalnih usluga u zajednici usmjerenih na korisnike da bi se spriječila njihova institucionalizacija i poboljšao kvalitet života. Zbog toga su, kao podrška radnoj aktivaciji i tranziciji sa socijalne zaštite na zapošljavanje, uvedene inovativne prakse kao što su planiranje sa ljudima u fokusu i probno pružanje prilagođenih usluga koje odgovaraju potrebama korisnika. Usluge su uglavnom namijenjene starijim osobama, mladima i žrtvama rodno zasnovanog nasilja uz primjenu multidisciplinarnog pristupa i kontinuirane napore podizanja svijesti.

Zdravstvena zaštita je takođe bila u fokusu. Sistem imunizacije je ojačan kroz procjenu

- **48.000 AstraZeneca vakcina, špriceva i zaštitnih kutija**
- **hladni lanac snabdijevanja, oprema za ličnu zaštitu, terapijski i PCR testovi**
- **desetine hiljada zaštitnih i higijenskih artikala za izbjeglice i azilante, kako bi se smanjio rizik od prenošenja kovida 19 u ranjivim zajednicama.**

Pored toga, uz podršku UN, izrađeni su Nacionalni akcioni plan za bezbjednost u zdravstvu i Nacionalna zdravstvena politika koji se, između ostalog, bavi sprovođenjem obaveza iz međunarodnih konvencija (kontrola duvana, Protokol o vodi i zdravlju itd.). Zahvaljujući isporučenoj CT opremi i obuci, unaprijeđena je pedijatrijska CT dijagnostika. Osim toga, Institut za javno zdravlje je nabavkom opreme dobio podršku da izvrši analizu mikronutrijenata u hrani u skladu sa Akcionim planom Crne Gore za ishranu i bezbjednost hrane.

U cilju stvaranja osnove za dugoročnu reformu **obrazovanja**, podržane su dvije velike inicijative: i) pokrenuta je platforma za online nastavu i učenje zasnovana na prototipu „pasoša za učenje“ koja sadrži digitalni sadržaj za učenike, nastavnike i roditelje, uključujući 8.000 nastavnih jedinica kategorisanih u 400

Kada sam se pridružila Digitalnoj školi osjećala sam se sigurno i pronašla sam konkretne smjernice koja pomažu roditeljima da se nose sa izazovima i pomognu svojoj djeci.

Jelena Đurović,
majka djevojčice Jane

U okviru podrške djeci i adolescentima iz nekih od najranjivijih grupa sprovedeno je nekoliko ključnih inicijativa:

- » podrška učenju kroz organizovanje odjeljenja da se nadoknadi znanje i mentorski rad za jednu trećinu romskih učenika u osnovnim i skoro dvije trećine u srednjim školama, kao i za 50% djece koja borave u institucijama

[Romska djevojčica marljivo uči sa volonterkom Marinom](#)
[Enis naporno uči i sanja da postane moreplovac](#)

- » 55 posto djece sa invaliditetom, iz osnovnih i srednjih škola, dobilo je individualnu podršku kroz korišćenje različitih pomoćnih tehnologija, sa ciljem da se nadoknadi izgubljeno znanje, dok je u 3 opštine pilotirana usluga intersektorske stručne podrške u okviru centara za dnevni boravak za djecu sa smetnjama predškolskog i školskog uzrasta.

[C-board pomaže Seidu da komunicira](#)
[Marija lakše uči sa doniranim tablet računom](#)

predmeta. ii) Vlada je usvojila *Strategiju za digitalizaciju obrazovnog sistema*, sa ciljem da se utvrdi mapa puta za implementaciju kvalitetnog i održivog digitalnog obrazovanja do 2027. godine. Izrađen je završni nacrt sveobuhvatne analize sektora obrazovanja, dokumenta koji daje dubinski uvid u kvalitet, pravičnost, upravljanje i finansiranje obrazovnog sistema.

Program tranzicije iz škole na posao je proširen

na način da obuhvati usluge karijernog vođenja i radionice o karijernoj orijentaciji za 682 djevojčica i dječaka adolescenata, a njih 240 je prošlo kroz iskustvo praktičnog rada kod poslodavca.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je dobio podršku da realizuje dvije intervencije za **aktivaciju mladih nezaposlenih žena** koje imaju djecu predškolskog uzrasta iz Podgorice, Nikšića,

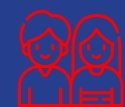
Državna linije za pomoć djeci

942 djece dobilo psihosocijalnu podršku
Video poruke i objave doprle do **38,289 osoba**

Linija za pomoć roditeljima

1,535 roditelja dobilo podršku

Sprječavanje dječjih brakova

42 posebno prilagođene radionice o sprječavanju dječjih brakova za 362 romske djece i adolescenata i za 261 roditelja

Podrška mentalnoj dobrobiti

Obuhvaćeno **8,570 djece** iz 40 škola

Berana i Bijelog Polja. Do danas je aktivirano 53 žena, a 16 ih je prešlo na tržište rada.

Pružanje **direktne pomoći migrantima**, sistematsko pružanje podrške Vladi zasnovane na potrebama za upravljanje migracionim tokovima, kao i demonstriranje posvećenosti integrisanju zaštite i odgovornosti prema pogođenoj populaciji su takođe obilježili 2021. godinu. Operativna podrška se sastojala od: hrane, neprehrambenih artikala, psihosocijalnog savjetovanja, prevoza, kulturnog posredovanja/ prevođenja, medicinske pomoći, upućivanja i savjetovanja o potpomognutom dobrovoljnom povratku i reintegracije migranata u njihove zemlje porijekla. Pored toga, u cilju poboljšanje socijalne kohezije migranata sa lokalnim stanovništvom, prilagođen skup intervencija u partnerstvu sa nevladinim sektorom je bio

humana i uređena migracija koristi migrantima i društvu, kao i na načelo očuvanja ljudskog dostojanstva i dobrobiti migranata.

UN su isto tako nastavile da **pružaju pravnu podršku tražiocima azila i izbjeglicama** u ostvarivanju njihovih prava, kao i izbjeglicama iz bivše Jugoslavije u Crnoj Gori da dobiju dokumenta koja se odnose na njihov pravni status u Crnoj Gori. Pored toga, obezbjeđivanjem neprehrambenih artikala, sredstava za ličnu higijenu, lijekova i održavanjem prostorija poboljšani su uslovi za prijem tražilaca azila. Tražioci azila i izbjeglice su dobili podršku za pristup uslugama, uključujući zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, prevođenje sa fokusom na zaštitu i medicinsku pomoć, kao i psiho-socijalnu podršku.

○ Poslije 35 godina završena je noćna mora u vidu pravnog vakuma za Valentinu, majku 9 djece. Počitajte njenu priču. ○

usmjeren na prilično široku publiku: migrante, stručna lica koja rade sa migrantima, lica kojima je odobrena zaštita, institucije i opšte lokalno stanovništvo. Program je doprinio borbi protiv rasne diskriminacije i njegovanju tolerancije u multikulturalnom okruženju, kao i podizanju svijesti o pravima migranata među lokalnim stanovništvom.

Intervencije povezane sa migracijama iz 2021. godine doprinijele su postizanju ciljeva Globalnog pakta o migracijama (GCM), zbog činjenice da su se fokusirale na načelo da

Državni **program individualne integracije izbjeglica** je dobio podršku kroz pomoć za iznajmljivanje smještaja za 28 izbjeglica (13 domaćinstava) i podrškom obrazovanju sve djece izbjeglica. U usvojenoj SOP o integraciji, koju su zajednički izradile UN i Ministarstvo unutrašnjih poslova (Direkcija za integraciju), dati su koraci koje je svaki pružalac usluga obavezan da preduzme u cilju stvaranja uslova za socio-ekonomsku integraciju izbjeglica u crnogorsko društvo.

ODRŽIVOST ŽIVOTNE SREDINE

Ciljevi održivog razvoja

Pristupanje EU

Potreban budžet
\$4.103.855

Raspoloživ budžet
\$4.003.855

Potrošnja
\$1.941.772*

* Za pojašnjenje iznosa vezanih za potrošnju, vidi poglavlje 2.6, str. 22

Uz podršku UN, Vlada Crne Gore je donijela hrabru odluku u pogledu smanjenja emisija GHG u narednih deset godina. Revidiran je Nacionalno utvrđeni doprinos (NDC) i Crna Gora je povećala svoju posvećenost smanjenju emisija GHG na 35% do 2030. godine u odnosu na 1990. godinu, čime je napravljen korak bliže niskokarbonskoj budućnosti. Rodni aspekti su kroz proces konsultacija razmotreni i integrisani u unaprijeđeni NDC, što je rezultiralo preporukama za međusobno povezivanje rodni pitanja i klimatskih promjena u pet glavnih oblasti: pravni okvir, institucionalna koordinacija, izgradnja kapaciteta, praznine u podacima i finansijski instrumenti.

Vlada Crne Gore je, zajedno sa UN, primjenjivala načelo da ne izostavlja nikog i slušala mišljenja običnih građana, ali i mladih i žena o klimatskim

promjenama i uticajima na njihov svakodnevni život. Jedna takva razmjena organizovana je preko platforme [GreenDays.me](https://greendays.me).

Završena je Procjena finansijskih potreba za ispunjavanje završnih mjerila u okviru pregovaračkog poglavlja 27 - Životna sredina i klimatske promjene. Procjenjuje se da će u periodu 2021-2025 biti potrebno 483 miliona eura. UN su isto tako podržale poboljšanje okvira za koordinaciju klimatske politike sa fokusom na adaptaciju, što je dovelo do strukturnog redizajna Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i stvaranje centralne jedinice u okviru Generalnog sekretarijata Vlade, čime je omogućeno bolje odlučivanje o budućim klimatskim politikama.

Ljuti. Zabrinuti. Spremni na akciju.

Većina mladih ljudi starosti 18-29 godina je, u anketi koju je sproveo UNDP, navela da se tako osjećaju zbog klimatskih promjena, čime su ukazali na sve prisutniju „klimatsku anksioznost“.

Na Međunarodni dan planete Zemlje, 22. aprila 2021. godine, Crna Gora je u Platomunima proglasila svoje prvo Morsko zaštićeno područje.

Pročitajte više o tome ovdje.

Nakon pružanja tehničke podrške, izrađene su studije o zaštiti prirode i pripremljene su odluke o proglašenju tri zaštićena obalna i morska područja. Takođe su obavljene konsultacije sa relevantnim zainteresovanim stranama.

Ovaj proces je rezultirao uspješnim proglašenjem tri ovakva područja: **(i) Parka prirode „Platomuni“ (22. aprila 2021.), (ii) Park prirode „Katič“ (16 septembra 2021.) i (iii) Parka prirode „Stari Ulcinj“ (29 decembra 2021.).** Time je ukupna pokrivenost zaštićenim područja u zemlji povećana za dodatnih **4.764,7 ha.**

Odloženo je ukupno **224,76 tona** opreme, ulja i otpada visoko kontaminiranih sa PCB, čime se sa **85%** ukupnog otpada ove vrste, evidentiranog u zemlji, upravlja na ekološki prihvatljiv način i svaki rizik od izlaganja ovoj opasnoj hemikaliji je **značajno smanjen.**

U okviru oblasti upravljanja rizikom od poplava koje je otporno na klimatske promjene, opremljena je nacionalna hidrometrijska mreža u cilju poboljšanja predviđanja poplava i mehanizama za odgovor. Zemlja će, zahvaljujući tome, sada moći brže da aktivira sistem zaštite od poplava i tako zaštititi živote, imovinu i ekosisteme.

Prioritet Vlade u okviru nacionalne liste prioriteta infrastrukturnih projekata je sprovođenje mjera za smanjenje poplava na rijekama Bojani i Gračanici.

Unaprijeđen je okvir javne politike za **upravljanje kulturnom baštinom**. Promocija uloge kulture i kulturne baštine je takođe unaprijeđena u okviru napretka u ostvarivanju agende COR. Konkretno, pružena je podrška za izradu *Strategije razvoja kulturne baštine za period 2020-2025* i *Nacionalne strategije zaštite i održivog korišćenja kulturne baštine*. Kulturna baština Bokeljske mornarice iz Kotora - [upisana je na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.](#)

Kulturna baština Bokeljske mornarice iz Kotora: svečano prikazivanje sjećanja i kulturnog identiteta - Crna Gora

Više od 70 građana je učestvovalo u zajedničkoj aktivnosti UNDP i Vlade na sakupljanju otpada u Bokokotorskom zalivu koji je pod zaštitom UNESCO. [Saznajte više ovdje.](#)

EKONOMSKO UPRAVLJANJE

Potreban budžet
\$2.588.833

Raspoloživ budžet
\$2.588.833

Potrošnja
\$1.953.050*

* Za pojašnjenje iznosa vezanih za potrošnju, vidi poglavlje 2.6, str. 22

Nakon sprovedene funkcionalne procjene, kapaciteti **Zavoda za zapošljavanje Crne Gore (ZZZ)** su povećani, a njegove procedure modernizovane. Intervencija je rezultirala novim Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji Zavoda, sa 66 novih internih procedura, kreiranjem i pilotiranjem dvije nove procedure za aktivaciju na tržištu rada, kao i nizom različitih obuka za službenike ZZZ, a sve sa posebnim fokusom na monitoring i evaluaciju. Pored toga, očekuje se da će prebacivanje procedura ZZZ u digitalne obrasce smanjiti opterećenje službenika, što će im omogućiti da više vremena posvete korisnicima.

Uravnotežen regionalni socio-ekonomski razvoj zemlje je unaprijeđen kroz [program Norveška za Vas](#), koji je obezbijedio podršku za 16 manje razvijenih opština kroz dodjelu 47 grantova, u ukupnom iznosu od oko 1 milion dolara. Ta podrška je rezultirala otvaranjem 80 novih radnih mjesta, rastom i poboljšanom konkurentnošću 170 malih poduzeća, uključujući kategorije kao što su [ruralni turizam](#), [osnaživanje ženskog preduzetništva](#), [zanatski poslovi](#) i [proizvođači sira](#).

Šezdeset nezaposlenih pripravnika je završilo obuku na radnom mjestu i prekvalifikaciju u okviru procesa zapošljavanja. Više od 60.000 građana Crne Gore iz 9 opština ima koristi od poboljšane lokalne infrastrukture. Pored doprinosa implementaciji *Strategije regionalnog razvoja* i *Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća*, intervencija je takođe ubrzala napredak Crne Gore u implementaciji *Akta za mala preduzeća za Evropu* i obaveza iz poglavlja 20 u okviru pristupanja EU.

Napori uloženi da se ojača **ekosistem upravljanja inovacijama** rezultirali su osnivanjem *Nacionalnog savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju*, kao i Fonda za inovacije Crne Gore. Definisano je osam nacionalnih „linija podrške“ za inovacije čiji je cilj da se podstaknu inovacije i saradnja između akademske zajednice i preduzeća.

Opštinski strateški planovi izrađeni su u 23 od 24 opštine i omogućili su poboljšanje konkurentnosti i inovativnosti, dok istovremeno podstiču zapošljavanje na lokalnom nivou.

Želio sam da održim crnogorske planine u životu.

Marko Maraš, agrodigitalni društveni aktivista koji je pokrenuo platformu za elektronsku trgovinu i razmjenu znanja

Uz podršku UN, Crna Gora je uspostavila sistem [prikupljanja podataka o gazdinstvima \(FADN\)](#) u skladu sa evropskim standardima, uz istovremeno podsticanje digitalnog agropreduzetništva. [Ovdje](#) pročitajte inspirativnu priču o kupovini poljoprivredne imovine pomoću virtualne valute.

Uvedeni su i programi poslovnog mentorstva koji su se fokusirali na zelenu ekonomiju, rodnu ravnopravnost i radnu integraciju ranjivih grupa. Konkretno, UN su podržale [razvoj i otpornost 85 malih preduzeća](#), a svima su upravljali prethodno nezaposlene žene, muškarci i mladi ljudi..

○ Danka Ralević Raščić iz udaljenog mjesta Murino je uspjela da poslovanje svoje stomatološke ordinacije učini održivim. **Saznajte kako.** ○

Podržane izmjene i dopune zakonskog okvira u oblastima **energetike i prostornog planiranja** omogućile su ulaganja u solarne

fotonaponske sisteme („protrošači“, eng. *prosumers*). Eko fond, Investiciono-razvojni fond i Elektroprivreda Crne Gore su, uz podršku UN, pokrenuli nekoliko programa sa podsticajima čiji je cilj bio da se povećaju **zelene investicije i zapošljavanje**. Pored toga, Prijestonica Cetinje je uz podršku UN [kreirala i realizovala program](#) koji je omogućio da 25 udaljenih poljoprivrednih gazdinstava, bez pristupa električnoj energiji, instalira solarne panele i dovede struju do svojih domova i imanja.

UN su nastavile sa primjenom inovativnih tehnoloških rješenja i digitalnih alata kao podršku ženskom preduzetništvu, kao što je **Mapa rodne ravnopravnosti**. Ovaj alat je sa više od 9.500 posjetilaca imao odličan obuhvat. Napori na promovisanju su rezultirali direktnom finansijskom podrškom iz 12 (od ukupno 24) opština za 131 poslovnu ideju koju su predstavile žene

Jelena Glušica Nikolić iz Nikšića je jedna od 11 preduzetnica koje su dobile podršku za proširenje svog biznisa. **Saznajte više.** ○

Razvoj ženskog preduzetništva je dobio podršku i u Baru, Ulcinju, Herceg Novom i Kotoru, sa finansijskim i nefinansijskim sredstvima, uz jačanje funkcionisanja Lokalnih partnerstava

za zapošljavanje u ovim opštinama. UN su, sa prethodno navedenim, snažno uticale na realizaciju obaveza utvrđenih *Strategijom razvoja ženskog preduzetništva*.

Ključni izazovi i naučene lekcije u programskim oblastima UNDAF-a

- » Ograničeni kapaciteti za operacionalizaciju međusektorske koordinacije dovode do implementacije programa koja je ispod optimalne.
- » Zatvaranja i ograničenja kretanja, unutar zemlje i preko granica, povezana sa kovidom 19 smanjila su operativne kapacitete.
- » Velika fluktuacija zaposlenih i promjene u srednjem menadžmentu su uzrokovale određena kašnjenja u implementaciji UN programa, što je vidljivo i iz stope realizacije koja je niža od očekivane.

- » Povećan direktni angažman sa parlamentarcima kao osnovnim čuvarima političkih obaveza je od ključnog značaja za postizanje boljih rezultata za odrasle i djecu.
- » Iako predstavlja izazov u mnogim oblastima, međusektorsku saradnju ipak treba ubrzati i ojačati kroz dijalog o javnim politikama, izvještaje o javnim politikama, platforme za multisektorski rad i finansiranje, itd. Generalno posmatrano, potrebno je ojačati i razjasniti odgovornost za međusektorske inicijative.
- » Širok konsenzus o ključnim razvojnim prioritetima je moguć samo ako se čuju glasovi običnih građana, ali i mladih i žena, o ključnim razvojnim pitanjima, kao što su očuvanje životne sredine, klimatske promjene i njihov uticaj na svakodnevni život građana, kao i podsticanjem njihovog angažovanja.
- » Komunikacija između nacionalnog i lokalnog nivoa i njihov sinhronizovani rad je ključni faktor uspjeha u podršci rastu sektora malih preduzeća u Crnoj Gori. Međutim, mjere podrške moraju obuhvatiti dimenziju praćenja kvaliteta, čime se stvara osnova za kreiranje javnih politika zasnovanih na povratnim informacijama.

2.3. Podrška partnerstvima i finansiranje Agende 2030

UN za Crnu Goru imaju ključnu ulogu u uspostavljanju **Koordinacije strateškog partnerstva** – mehanizma za bolju koordinaciju napora međunarodnih razvojnih partnera sa Vladom Crne Gore. Ovaj mehanizam ima za cilj da postane jedinstvena platforma za koordinaciju razvojnih partnera i za razmatranja strateških pitanja i javnih politika iz oblasti evropskih integracija i održivog razvoja. U Crnoj Gori do danas nijesu postojali takvi mehanizmi, pa su

očekivanja od ovog prijedloga da se promijeni dinamika među razvojnim partnerima i ojača partnerstvo sa Vladom. Mehanizam će takođe doprinijeti boljem razumijevanju prioriteta i planiranih inicijativa državnih institucija, što će omogućiti jasnije prepoznavanje ponude i uloge koju međunarodna zajednica može da ima u postizanju sinergije i rješavanju razvojnih izazova.

Da bi se dobile potrebne informacije za proces uspostavljanja Koordinacije strateškog partnerstva, ali istovremeno i informacije za sopstvene napore usmjerene na promovisanje promjene i **povećanje finansiranja Agende 2030**, UN su pokrenule izradu studije o finansiranju COR. Ova aktivnost se fokusira na (i) analizu javnih rashoda od početka sprovođenja Agende 2030 do sada, uz istovremeno usklađivanje javnih finansija sa ciljevima i podciljevima održivog razvoja, i (ii) izradu instrumenta koji će Vladi pomoći da u narednoj deceniji izvještava o rashodima po COR. Ova metodologija će biti potvrđena sa relevantnim sagovornicima u oblasti javnih finansija – Ministarstvom finansija i socijalnog staranja,

Državnom revizorskom institucijom, Centralnom bankom, kao i sa drugim relevantnim razvojnim partnerima i civilnim društvom. Kao takva, metodologija ima potencijal da ostvari uticaj i van nacionalnih rasprava o finansiranju COR. Ova aktivnost će takođe postaviti temelj za dalje analize i intervencije razvojnih partnera u sferi javnih politika u Crnoj Gori. Kada se poveže sa rezultatima procesa pristupanja EU i indikatorima COR, ova aktivnost će dati informacije o efikasnosti javne potrošnje u određenim oblastima, ali i ukazati razvojnoj zajednici gdje su potrebni dalji napori za povećanje vrijednosti za uloženi javni novac.

Imam prijedlog za zajedničku volontersku aktivnost - pozivam kompanije da se ujedine u podršci kvalitetnijem obrazovanju, a škole da ostanu otvorene tokom pandemije.

Bojana Žižić, volonterka-mlada reporterka UNICEF-a

UNICEF Montenegro / Duško Miljanić

Ujedinjene nacije još uvijek koriste zaključke do kojih se došlo tokom aktivnosti **Integrisanja, ubrzanja i podrške politikama (MAPS)** koja je evidentirala veze između procesa pristupanja EU i Agende za održivi razvoj do 2030. (vidi: [Uzajamne veze: pristupanje EU i Agenda 2030](#)). Evidentan je značajan stepen sinergije između ove dvije agende – do 65% (109 od 169 COR) Agende 2030 se sprovodi kroz proces pristupanja EU – što je otkrilo potencijal za intervenciju u sferi javnih politika zajedno sa promjenama u finansiranju razvoja. Ovi zaključke će UN dalje koristiti u svom promovisanju javnih politika održivog razvoja, ali će istovremeno poslužiti i kao čvrsta osnova za plodno partnerstvo sa Evropskom unijom i drugim razvojnim partnerima u zemlji.

UN agencije su isto tako bile vrlo aktivne u uspostavljanju i očuvanju snažnih tradicionalnih partnerstava, kao i u istraživanju novih mogućnosti i stupanju u kontakt sa nizom inovativnih partnera.

Poslovni savjet za prava djeteta je osnovala Kancelarija UNICEF-a u Crnoj Gori. Savjet će intenzivirati partnerstvo sa privatnim preduzećima i podržati društveno odgovorne inicijative koje nude konkretna i održiva poboljšanja života djece. Sedam poslovnih udruženja i sedam privatnih preduzeća je 2021. godine pristupilo Savjetu i započelo rad na inicijativama sa fokusom na obrazovanje i zdravlje. Pored toga, UNICEF nastavlja da njeguje svoje poznato partnerstvo sa ING, globalnom bankom i osiguravajućim društvom, kroz partnerstvo zajedničke vrednosti, „Moć za mlade“ (enf. Power for Youth), dok je program tranzicije iz škole na posao rezultat partnerstva sa Fondacijom TUI Care.

Globalno partnerstvo UNICEF-a, pod nazivom **Platforma pasoš za učenje**, sa Microsoftom i Univerzitetom Kembridž sa jedne strane i Regionalnom kancelarijom sa druge, podržalo je inicijativu za smanjenje uticaja kovida 19, što je značajno doprinijelo izgradnji održive, kvalitetne i inkluzivne digitalne obrazovne platforme koja odgovara svim nivoima formalnog obrazovanja, dok su istovremeno povećani kapaciteti da se nastavnicima omogući korišćenje digitalnih tehnologija.

Akadska saradnja i partnerstvo između fakulteta političkih nauka u Sarajevu, Beogradu i Podgorici je kroz interdisciplinarni pristup doprinijelo izradi strateškog okvira za integraciju koncepta medijske i informatičke pismenosti (MIL) u formalno i neformalno obrazovanje. Partnerstvo je takođe uvelo osnovne kompetencije ovog modela u program osposobljavanja nastavnika i bibliotekara iz osnovnih i srednjih škola. Ovo je postignuto kroz program koji podržava UNESCO.

Da bi se smanjila izloženost djece višedimenzionalnom siromaštvu i dao doprinos postizanju COR 1, sistem UN se zalagao kod predstavnika Skupštine i podržao Ministarstvo finansija i socijalnog staranja da uvede **univerzalni dječji dodatak i predstavio dokaze za izradu Mape puta za reformu sistema socijalne zaštite** (kao što se navodi u Poglavlju 2.2).

Uz podršku ILO, **Lokalna partnerstva za zapošljavanje (LEP)** su probno primijenila inovativni pristup za podršku ženama u preduzetništvu u odabranim opštinama, kroz implementaciju programa *Rodna ravnopravnost i preduzetništvo*. Navedenim pristupom se jača kapacitet žena u svim fazama razvoja poslovne ideje – od njenog nastanka do pisanja poslovnog plana.

Regionalni centar za preduzetnice omogućava dijalog između 168 preduzetnica o održivim rješenjima za rodnu ravnopravnost i ekonomsko osnaživanje žena. U pitanju je rezultat partnerstva između UNDP i Savjeta za regionalnu saradnju. Platforma okuplja liderke i preduzetnice u cilju razmatranja brojnih važnih pitanja: jačanja saradnje između javnog i privatnog sektora, međunarodnih finansijskih institucija i akademske zajednice; podsticanja inovativnosti i kreativnosti; rada na zajedničkim ciljevima i zajedničkog rješavanja izazova, kao i razmjene iskustva i dobre prakse u prelasku na digitalnu i zelenu ekonomiju, uz istovremeno pokazivanje visokog nivoa svijesti o posljedicama pandemije.

Inovativna metodologija za **planiranje usmjereno na čovjeka (eng. Human Centered Design)** je implementirana u partnerstvu sa Zavodom za zapošljavanje sa ciljem da se (ponovo) kreiraju usluge za aktivaciju nezaposlenih na tržištu rada. Metodologija daleko prevazilazi uobičajenu praksu pružanja usluga i omogućava korisnicima da se uključe u proces kreiranja usluge. Cilj metodologije je da se

stekne uvid u potrebe korisnika, njihove životne okolnosti. Zbog toga je takvim postupanjem želi razviti novi i/ili poboljšani stil pružanja usluga koji je usmjeren na čovjeka.

Sva navedena partnerstva i finansiranje inicijativa iz Agende 2030 su doprinijela ukupno boljem pozicioniranju sistema UN u zemlji.

2.4. Rezultati intenzivnijeg i zajedničkog rada UN: koherentnost, djelotvornost i efikasnost UN

Implementacija UNDAF je 2021. godine na zahtjev Vlade produžena za godinu dana (do kraja 2022.). Cilj je bio da se Vladi obezbijedi dovoljno vremena za imenovanje novih nacionalnih koordinacionih struktura UNDAF i da se omogući informisano učešće njenih stručnih kadrova u zajedničkim rezultatskim grupama. UNCT je obezbijedio da zbog toga ne dođe do prekida efikasne realizacije i tempa reforme UN.

UNCT je utvrdio nove mehanizme rada sa nerezidentnim agencijama, usklađene sa revidiranim Okvirom upravljanja i odgovornosti (MAF), kroz koji su one sada u potpunosti i ravnopravno uključene u rad UNCT. U implementaciji UNDAF-a 2021. godine je ukupno učestvovalo 15 agencija UN, a status posmatrača je dobio ITU. UNCT je pokrenuo više od 30 zajedničkih akcija tokom 2021.

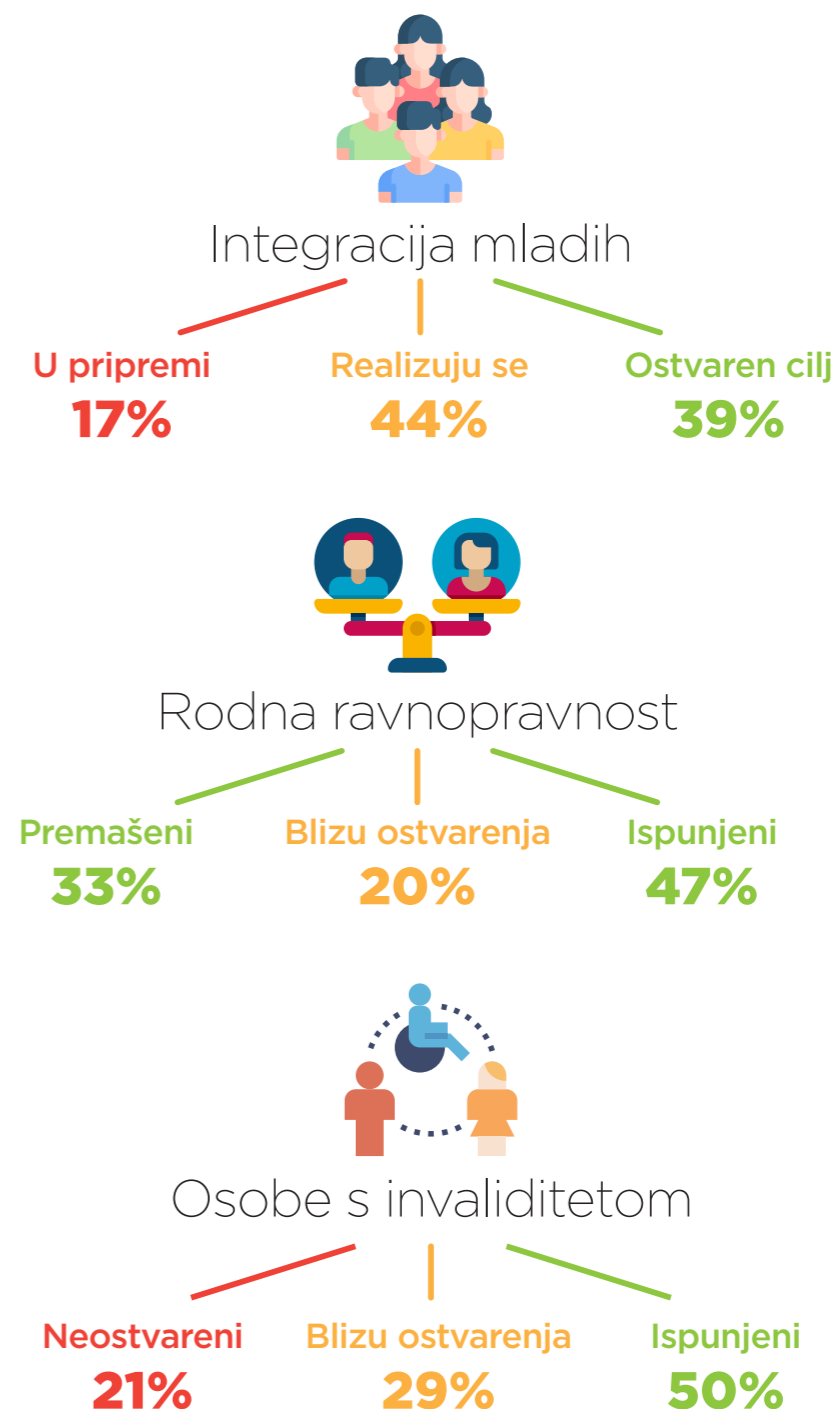
Pored pet postojećih međuagencijskih grupa, 2021. godine je osnovana je još jedna grupa – Radna grupa za sprječavanje seksualne eksploatacije i zlostavljanja (PSEA). Ova grupa će koordinisati i pratiti implementaciju plana rada UNCT u oblasti PSEA.

U skladu sa reformama, Kancelarija rezidentnog koordinatora UN-a (RCO) postepeno počinje da preuzima nadležnosti za administraciju, kadrovska pitanja i finansije od UNDP. U primjeni je nova Strategija poslovnih aktivnosti (BOS), a definisan je i plan buduće saradnje u 18 oblasti zajedničkih administrativnih usluga. To spadaju: objekti/prostorije, finansije, IKT, nabavka i kadrovi.

Procjenjuje se da će puna implementacija tokom pet godina donijeti ukupnu korist od 476.000 dolara.

UNCT je redovno ažurirao svoju platformu za monitoring i izvještavanje UNINFO, čime je davao doprinos transparentnosti i odgovornosti za svoj rad i obezbijedio vidljivost svojim razvojnim partnerima putem redizajnirane [web-stranice](#). Tu spadaju i informacije o naporima da se u sve programske aktivnosti i poslove integrišu pitanja rodne ravnopravnosti, mladih i osoba s invaliditetom. Tabela sa rezultatima (eng. Scorecard), koji su prikazani na slici 4, pokazuje kontinuirani napredak UNCT u odnosu na indikatore iz globalnog Sistemskog akcionog plana za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena, Strategije inkluzije osoba s invaliditetom i Strategije za mlade. Na primjer, UNCT Crne Gore se pridružio pilot programu za jačanje inkluzije osoba s invaliditetom prilagođavanjem oblasti IT i ljudskih resursa i omogućavajući fizički pristup svim zajedničkim prostorijama UN. Oblasti koje nisu još realizovane ili su u pripremi se adresiraju kroz ciljane aktivnosti.

Slika 4: napredak po indikatorima za mlade, rodnu ravnopravnost i osobe s invaliditetom

Da bi se osigurao koherentan pristup UN prema raznim novonastalim pitanjima u zemlji, uz istovremenu zajedničku podršku implementaciji Poziva generalnog sekretara na akciju za ljudska prava, UNCT je usvojio svoj *Akcionni plan o govoru mržnje*, koji je izrađen u okviru *Globalne strategije i akcionog plana UN za govor mržnje*. UNCT je u novembru omogućio posjetu specijalnog savjetnika generalnog sekretara UN za sprječavanje genocida, zajedno sa tehničkom

misijom Odjeljenja za politička pitanja, izgradnju mira i mirovne operacije u avgustu/septembru, u cilju podrške radu UNCT u oblasti govora mržnje. UNCT je isto tako u novembru usvojio Standardnu operativnu proceduru specifičnu za Crnu Goru čiji je cilj da se osigura dosljedan pristup prilikom implementacije globalne Politike UN o prethodnoj analizi ljudskih prava za potrebe podrške koju UN pružaju snagama bezbjednosti koje nijesu pod okriljem UN.

Najveća dodata vrednost naporima na jačanju sistema postiže se kroz **zajedničke programe**. U 2021. bila su aktivna tri zajednička programa, kao što je navedeno u nastavku.

U okviru zajedničkog programa „Activate!“⁹, UN za Crnu Goru su obezbijedile da podaci u realnom vremenu i kolektivna saznanja o socio-ekonomskom uticaju kovida 19 na opštu populaciju i najranjivije grupe budu dostupni i korišćeni za planiranje programa i nacionalnih javnih politika. Detalji o rezultatima programa su već pomenuti u Poglavlju 2.2 – Socijalna inkluzija.

Kroz još jedan zajednički projekat kojeg su sproveli UNDP, UNICEF i UNESCO, [Dijalog za budućnost](#), omogućeno je učešće i dijalog sa građanima koji je rezultirao unapređenjem javnih politika i programa u oblastima rodne ravnopravnosti, ženskog preduzetništva, mladih i javne uprave. Ukupno je preko 1.200 adolescenata i mladih prošlo obuku o socio-emocionalnim vještinama, zagovaranju, liderstvu, timskom radu, mobilnom novinarstvu, procesima javnih politika, medijskoj i informatičkoj pismenosti. Pored toga, 221 djevojka i žena je osnažena za društveni aktivizam, 490 nastavnika i bibliotekara je obučeno za podučavanje medijske i informatičke pismenosti i građanskog obrazovanja, dok je 108 novinara i urednika sticalo znanje o medijskoj pismenosti i objektivnom izvještavanju.

Uz sredstva iz UNPRPD, pokrenut je novi dvogodišnji program kojeg sprovode UNICEF i UNDP, a čiji je cilj podrška boljoj implementaciji Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (CRPD), kao i postizanju COR koji se odnose na invaliditet. Inicijalna faza je obuhvatila šestodnevnu obuku o pravima osoba s invaliditetom, koju su vodile osobe s invaliditetom, a kojoj su prisustvovali predstavnici države, nacionalne institucije za ljudska prava, civilnog društva i predstavnika UN, zatim detaljnu analizu nivoa implementacije CRPD u Crnoj Gori i izradu prijedloga programa koji je UNPRPD odobrio u decembru 2021. godine.

Relevantnost UN kao pouzdanog partnera za građane Crne Gore dodatno je ojačana 2021. godine kroz **zajedničku komunikaciju UN-a** u oblastima ljudskih prava i održivog razvoja. U nastavku su dati primjeri uspješnih intervencija:

- » Koordinacija zajedničkog obraćanja UN javnosti, uključujući 10 saopštenja za medije/intervjua, 7 zajedničkih događaja, 11 javnih saopštenja RC, 9 obilježavanja, kao i objavljivanje pet globalnih tema UN u crnogorskim medijima.
- » Unapređenje digitalnog prisustva UN za Crnu Goru, uključujući pripremu i postavljanje preko 30 novih sadržaja na internet stranici UNCT Crna Gora i redovnu administraciju pet zvaničnih platformi UN na društvenim mrežama sa prosječnim povećanjem obuhvata na društvenim mrežama za 11%.

9 Zajednički program Aktiviraj!, koji sprovode UNICEF, UNDP, UNHCR, ILO i IOM, ima za cilj da unaprijedi kapacitete sistema socijalne zaštite da bolje služi ljudima u nevolji – kroz dvostruki fokus na poboljšanje efikasnosti socijalne politike kao i pružanje socijalnih usluga

- » Podrška povećanju globalne vidljivosti rada UN za Crnu Goru, uključujući objavljivanje tri uspješne priče UN i RC na globalnim platformama UN, pozicioniranje UN za Crnu Goru na globalnom obilježavanju godišnjice Konvencije o genocidu, kao i predstavljanje rada UN za Crnu Goru tokom dnevnog informisanja portparola generalnog sekretara UN.
- » Tri zajedničke publikacije UN, uključujući [Analizu stanja u zemlji](#), godišnji [izvještaj UNCT o rezultatima](#), kao i treći izvještaj [Brza procjena socijalnog uticaja](#).
- » Jedinostveni glas UN da niko ne bude izostavljen je osnažen kroz nekoliko inicijativa, uključujući: a) zajedničku podršku snimanju pozorišne predstave „Ljubav i nasilje“, koja se bavi nevidljivim oblicima nasilja nad adolescentkinjama, i projekciju filma za više od 600 adolescenata u 9 opština, b) angažovanje osoblja UN da se pojača glas podrške LGBTI zajednici na devetom Montenegro prajdu, kao i c) povećanje uključivanja mladih koji nijesu zaposleni niti uključeni u programe obrazovanja ili osposobljavanja preko Zajedničkog programa „Activate!“fonda UN SDG.
- » Interna komunikacija dodatno je unaprijeđena sa deset mjesečnih prikaza UN za Crnu Goru, od kojih je svaki nudio opis najvažnijih mjesečnih rezultata koje su postigle UN.

I na kraju, koherentnost UN je obezbijeđena kroz proces izrade novog UNSDCF, kao što se navodi u Poglavlju 2.1

2.5. Evaluacija i odgovor menadžmenta

Nakon evaluacije UNDAF, koja je sprovedena 2020. godine, u skladu sa dogovorom uslijedio je odgovor menadžmenta, koji je naveo 21 aktivnost za postupanje po 6 ključnih nalaza i preporuka evaluacije. Planirano je da se šest aktivnosti, od ukupnog broja, integriše u glavne tokove tokom sljedećeg ciklusa UNSDCF, dok je 15 aktivnosti kontekstualizovano u okviru novog procesa izrade UNSDCF. Od ovih 15 stavki, četiri su

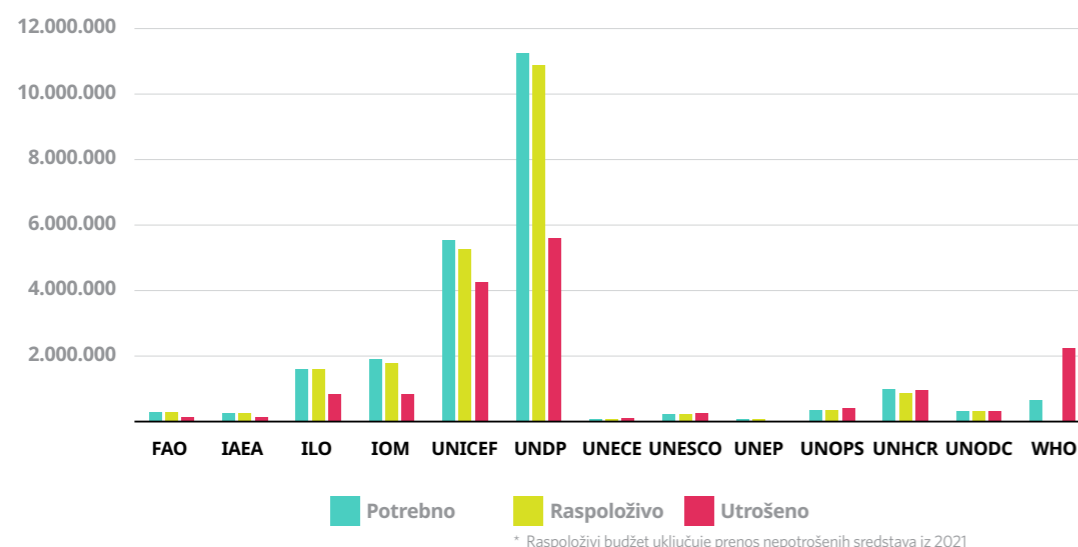
finalizovane, sedam je u toku, a očekuje se da će još četiri biti finalizovane do kraja 2022. godine u periodu poslije potpisivanja UNSDCF. Neke od najvažnijih programskih implikacija obuhvataju čvršću integraciju principa „ne izostaviti nikog“ i rodne ravnopravnosti u novi UNSDCF, usklađenih sa čvrstim okvirom upravljanja zasnovanim na rezultatima.

2.6. Finansijski pregled i mobilizacija resursa

2021. je bila peta godina implementacije UNDAF (2017-2022) u Crnoj Gori. Od ukupnog plana finansiranja UNDAF od 55,68 miliona dolara, kao što je prikazano na grafikonu u poglavlju 2.1, do kraja 2021. godine, 69 miliona dolara je isporučeno, odnosno premašen je plan finansiranja UNDAF za 24%. Sa 21 milionom koji je već dostupan za programe u 2022. godini, za očekivati je da će finansijski plan UNDAF biti dodatno premašen za do 50 procenata, što pokazuje snažne napore da se kontinuirano prikupljaju sredstva za ključne nacionalne razvojne prioritete.

Slika 5: Pregled budžeta po agencijama

Pregled budžeta po agencijama prikazan je na slici 5, dok je na slici 6 prikazan pregled budžeta po oblastima rezultata. Značajno je da su najveća ulaganja i dalje u socijalnu inkluziju, a zatim demokratsko upravljanje, dok su ekonomsko upravljanje i održivost životne sredine bili na gotovo jednakom nivou potrošnje. Kao što je navedeno u odjeljku izazova u poglavlju 2.2, na implementaciju programa donekle su uticali i nastavljeni kovid 19 kriza i uspostavljanje nove vlade, jer je fluktuacija državnih službenika prouzrokovala kašnjenje u imenovanju kontakt osoba za projekte. Ovo je rezultiralo nižom od očekivane stope potrošnje za neke rezultatske grupe.

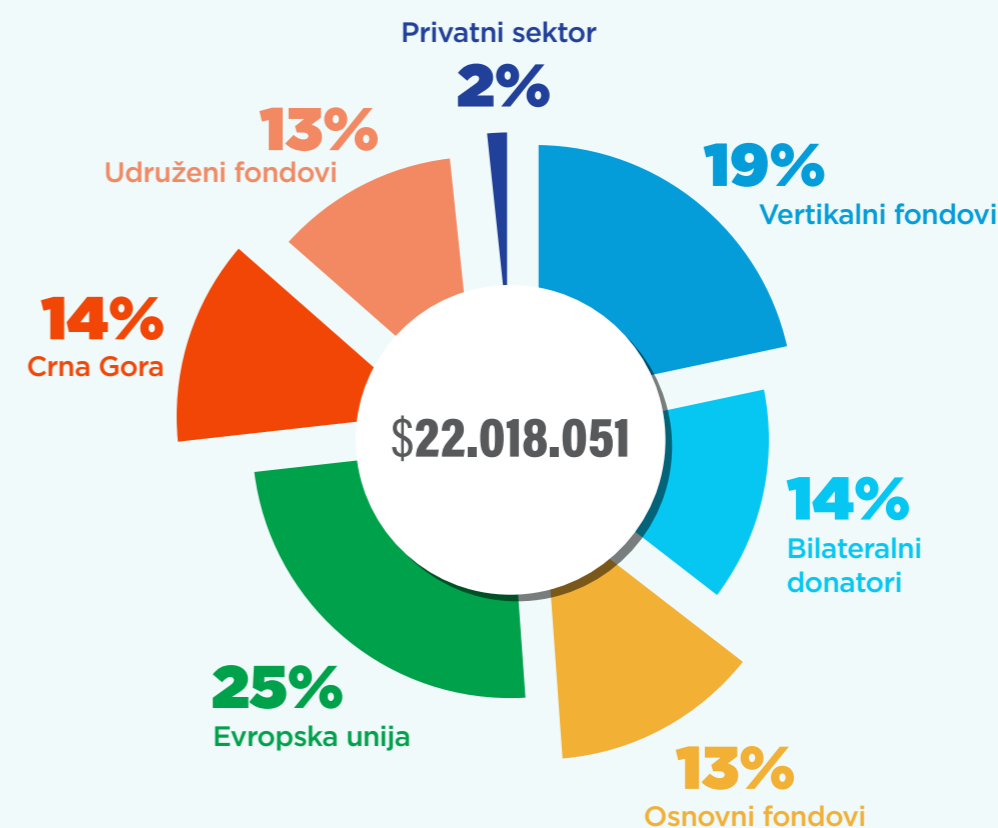
Slika 6: Pregled potrebnih, raspoloživih i utrošenih sredstava prema rezultatskoj grupi, u milionima USD

Drugi razlozi za razliku između planiranog i isporučenog budžeta povezani su sa kašnjenjima u nacionalno realizovanim i regionalnim projektima u okviru bilateralnih sporazuma, gdje su procesi donošenja odluka pomjereni na 2022. godinu. U nekim slučajevima, izazovi su se odnosili na vrlo usko i ograničeno tržište koje bi ponudilo specifičnu opremu i ekspertizu. U dogovoru sa donatorima i prilagođenom dinamikom projekta, neutrošena sredstva će se upotrijebiti u 2022. godini.

U 2021. godini postojalo je sedam (7) modaliteta finansiranja (kao što je prikazano na slici 7): vertikalni fondovi¹⁰, bilateralni donatori¹¹, Evropska unija, udruženi fondovi¹², fondovi privatnog sektora, osnovni fondovi UN agencija¹³, kao i Vlada Crne Gore sa drugim nacionalnim partnerima¹⁴. Evropska unija je tradicionalno najveći pojedinačni investicioni partner UN, čime se podstiče partnerstvo za ostvarivanje zajedničkih ciljeva agende za 2030. i pristupanje EU, dok Vlada Crne Gore nastavlja da dokazuje opredijeljenost za snažnu saradnju sa sistemom UN, i kroz finansijsku podršku.

Slika 7: Pregled dostupnih sredstava prema modalitetu finansiranja

UN tim u zemlji je trenutno u procesu analize i ispitivanja donatorske dinamike u zemlji, uključujući razmatranje novih finansijskih mehanizama i novih partnerstava za predstojeći Okvir saradnje. Time bi se podržali napore Crne Gore da radi na ispunjavanju kriterijumima za pridruživanje Evropskoj uniji, postizanje ciljeva održivog razvoja, uz podršku modernizovanom sistemu UN i postojećoj reformi.

10 Programi za dodjelu zvanične razvojne pomoći koji se posebno fokusiraju na neko pitanje ili temu
 11 Zvanična razvojna pomoć jedne zemlje ili entiteta
 12 Mehanizam finansiranja koji obezbjeđuje fleksibilnije i predvidljivije namjensko finansiranje za zajednički dogovorene prioritetne programe UN u oblastima kao što su razvoj, tranzicija/izgradnja mira i humanitarne intervencije.
 13 Sredstva obezbjeđena direktno iz budžeta određene organizacije ili entiteta UN
 14 Tu spadaju: Islamska zajednica Crne Gore, Opština Danilovgrad, Opština Golubovci, Narodni muzej Crne Gore, Prijestonica Cetinje i Zajednica opština

POGLAVLJE

3

UNCT - Glavni prioriteti za sljedeću godinu

Potrebna sredstva

21.047.703

Dostupna sredstva

20.258.182

Sredstva koja je potrebno mobilisati

789.521

UNCT će se tokom 2022. godine fokusirati na finalizaciju **novog UNSDCF** (Okvira za saradnju), kao i na definisanje odgovarajućih rezultata, formulisanje programskih strategija i struktura za praćenje i koordinaciju, sa ciljem omogućavanja njegove nesmetane implementacije od januara 2023. godine. **UNCT** će takođe tokom 2022. godine sprovesti **aktivnost konfiguracije** u cilju pregleda i utvrđivanja resursa i kapaciteta UN za realizaciju obaveza iz novog Okvira saradnje. **Ažuriranje Analize stanja u zemlji (CCA)** će biti završeno do trećeg kvartala i ponudiće preporuke za planiranje programa UNCT za 2023. i kasnije.

UNCT će tokom posljednje godine implementacije UNDAF nastaviti sa podrškom naporima Vlade usmjerenim na oporavak na način što će nuditi analize za poboljšanje planiranja javnih politika zasnovanih na dokazima i omogućavati uspostavljanje partnerstava. UNCT će takođe razmotriti tehnička pitanja i podršku javnim politikama u okviru sprovođenja nacionalnih reformi u oblastima ekonomskog upravljanja, socijalne inkluzije, demokratskog upravljanja i zaštite životne sredine, sa ukupnim raspoloživim sredstvima od 20,23 miliona dolara¹⁵. Za detalje o ključnim programskim tokovima, vidi sliku 8.

15 Ovaj iznos uključuje prenos nepotrošenih sredstava iz 2021. godine

Demokratsko upravljanje

- » Unapređenje djelotvornosti i odgovornosti institucija putem digitalizacije
- » Integriranje principa rodne ravnopravnosti u javnu upravu
- » Upravljanje javnim finansijama
- » Praćenje dječjih prava
- » Partnerstva za odgovornost i implementaciju javnih politika
- » Zaštita izbjeglica i lica bez državljanstva
- » Sistem upravljanja migracijama
- » Jačanje uloge mladih u promovisanju većeg uzajamnog razumijevanja, konstruktivnog narativa i poštovanja različitosti
- » Mjerenje i praćenje napretka u razvojnom doprinosu koji kultura daje u ostvarivanju COR
- » Kontinuirane aktivnosti u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala

Održivost životne sredine

- » Mape puta za pravednu tranziciju i implementaciju revidiranih obaveza u okviru NDC
- » Okviri za cirkularnu i zelenu ekonomiju
- » Kapaciteti za prilagođavanje na klimatske promjene
- » Jačanje kapaciteta za upravljanje sa tri obalna i morska zaštićena područja
- » Strateški okvir i kapaciteti za upravljanje, promovisanje i održivo korišćenje kulturne baštine

Socijalna inkluzija

- » Integrisana podrška javnim politikama, strateškom planiranju i implementaciji reformi u sistemima socijalne i dječje zaštite i obrazovanja
- » Tehnička pomoć za pružanje i povećanje obuhvata uslugama socijalne zaštite
- » Potpomognuti dobrovoljni povratak i reintegracija migranata
- » Jačanje odgovora na zdravstvenu krizu
- » Poboļšani pristup kvalitetnim osnovnim zdravstvenim uslugama
- » Socio-ekonomska inkluzija i besplatna pravna pomoć za tražioce azila, izbjeglice i lica bez državljanstva
- » Prihvata tražilaca azila

Ekonomsko upravljanje

- » Nacionalni okvir javnih politika i institucionalni kapaciteti u kreiranju podrške za MSP, uključujući direktnu pomoć MSP
- » Unapređenje ekosistema za inovacije i kreativnih industrija u zemlji
- » Uvođenje i korišćenje digitalnih tehnologija za transparentnost javnih finansija
- » Jačanje kapaciteta i modernizacija Zavoda za zapošljavanje
- » Osnivanje Nacionalne platforme za dostojanstven rad
- » Unapređenje učešća mladih na tržištu rada kroz pilot primjenu programa Garancije za mlade

Slika 8: ključni prioriteti po oblastima iz UNDAF za 2022. godinu

UNCT će zajedno podržati Vladu Crne Gore u izradi **izvještaja o Dobrovoljnom nacionalnom pregledu (VNR)** i pregledu implementacije Nacionalne strategije održivog razvoja (2016-2030). Pored toga, UNCT će pomoći Vladi da izradi internet platformu koja će omogućiti lak pristup podacima i dokazima, relevantnim za praćenje implementacije COR i Agende 2030. UNCT će takođe nastaviti da pruža podršku nacionalnoj Upravi za statistiku – **MONSTAT** u cilju poboljšanja njenih trenutnih poslovnih procesa i sistema slanja podataka, uz istovremeno omogućavanje lakšeg pristupa visokokvalitetnim statističkim podacima relevantnim za javnu politiku u smislu kvaliteta, uporedivosti i pravovremenosti, posebno u pogledu zadataka i indikatora povezanih sa COR.

Aktivnost o finansiranju COR će biti realizovana zajedno sa Vladom da bi se Crnoj Gori omogućilo da izvještava o tokovima javnih finansija u skladu sa ciljevima održivog razvoja, što će omogućiti vođenje budžetskih rashoda u odnosu na COR i obezbijediti konkretne podatke za CCA, Okvir za saradnju, Dobrovoljni nacionalni pregled (VNR) i druge relevantne procese planiranja politike.

Pod vođstvom rezidentnog koordinатора, UN će se angažovati sa Vladom na uspostavljanju **stalne platforme za koordinaciju javnih politika i razvoja** između Vlade i njenih razvojnih partnera. Ovaj proces će poslužiti kao ključni mehanizam za pokretanje razgovora o održivom razvoju i javnim politikama između države, s jedne strane, i međunarodnih finansijskih institucija, bilateralnih razvojnih agencija i drugih razvojnih partnera s druge strane. UNCT je odlučio da razmotri uspostavljanje **Fonda za ubrzanje razvoja Crne Gore**, zajedničkog mehanizma UN sa objedinjenim finansiranjem, koji ima za cilj da podrži implementaciju Okvira saradnje, implementaciju Agende 2030 i ubrzanje procesa pristupanja EU. Ovo će biti predstavljeno Vladi 2022. godine na dalje razmatranje i odobrenje.

UN će nastaviti da sprovode svoj **Akcioni plan o govoru mržnje** i istovremeno analiziraju situaciju u vezi sa marginalizovanim grupama, kroz blisku saradnju sa predstavnicima tih grupa. Tu spada analiza ključnih nedostataka za ostvarivanje prava osoba s invaliditetom u okviru **novog zajedničkog projekta agencija UN, koji finansira Partnerstvo UN za prava osoba s invaliditetom** (UNPRPD). UN će preduzeti niz koraka kako bi se postigao napredak u implementaciji Strategije UN za inkluziju osoba s invaliditetom u aktivnosti na terenu i to **pilotiranjem inkluzije osoba sa invaliditetom** u IKT, kadrovska pitanja i fizičku dostupnost.

UNCT će unaprijediti implementaciju **Strategije poslovnih aktivnosti (BOS) 2.0.** u odnosu na 2021. godinu, koja će obuhvatiti intenzivniju promociju zajedničkih poslovnih aktivnosti UN tokom 2022. godine, da bi se omogućio zajednički rad i postigla veća efikasnost, sinergija i koherentnost, kao i usklađenost sa BOS 2.0.

Na kraju, UNCT će pažljivo pratiti razvoj situacije u pogledu svih globalnih bezbjednosnih kriza i uticaj različitih socio-ekonomskih nivoa i političkih mjera. Takođe ćemo pažljivo pratiti situaciju sa mogućom povećanom ranjivošću u regionu, pored povećane ranjivosti koju je već izazvala pandemija u posljednje dvije godine. UNCT će zbog toga biti fleksibilan u pogledu mogućih prilagođavanja svog programa.

Skraćenice:

BOS - Business Operations Strategy / Strategija poslovnih aktivnosti

CCA - Common Country Analysis / Analiza stanja u zemlji

COR - Ciljevi održivog razvoja

CRC - Committee on the Rights of Child/Komitet za prava djeteta

CT dijagnostika - Dijagnostika uz pomoć kompjuterizovane tomografije

GEWE-Gender equality and women`s empowerment / Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena

GHG- Greenhouse gas / Gasovi sa efektom staklene bašte

HDI - Human Development Index / Indeks razvoja po mjeri čovjeka

HRBA - Human rights-based approach / Pristup zasnovan na ljudskim pravima

LNOB - Leave no one behind / Ne izostaviti nikog

MSP - Mala i srednja preduzeća

NDC - Nationally determined contribution / Nacionalni utvrđeni doprinos

OCD - Organizacija civilnog društva

RC - Resident Coordinator / Rezydentni koordinator

ReLOaD - Regionalni program lokalne demokratije na Zapadnom Balkanu

SOP - Standardne operativne procedure

UNCT - Tim UN-a u zemlji

UNDAF - Integrisani program UN-a za Crnu Goru

UNPRPD - UN Partnerships on the Rights of Persons with disabilities / UN Partnerstvo za prava osoba s invaliditetom

UNSDCF - United Nations Sustainable Development Cooperation Framework / Okvir saradnje s Ujedinjenim nacijama za održivi razvoj

Izvještaj tima UN o rezultatima u 2021. godini

CRNA GORA